

A

NAGYVÁRADI KIR.

KATH. JOGAKADEMIA

ALMANACHJA

AZ 1893—94-IKI TANÉVRŐL.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

KÖZLI:

AZ IGAZGATÓ.



HUSZADIK ÉVFOLYAM.

NAGYVÁRAD.

NYOMATOTT IFJ. BERGER SÁMUEL KÖNYVNYOMDÁJÁBAN

1894.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

## I. TÖRTÉNELMI VISSZATEKINTÉS.

A nagyvárad kir. akadémia b. e. Mária Terézia által alapított 1780-ban. Eleinte ugyan csak a bölcsészeti szakma volt ezen akadémián képviselve, de már 1788. évi június hó 17-én kormányrendelet által két évfolyamú jogi fakultással kibővített, mely évfolyamok közül az első 1788. szept. 1-én, a második 1789. évi szeptember 1-én nyitott meg.

1855-ben a tanintézet cs. kir. jogakadémia neve alatt három évfolyamú jogtanodává szerveztetett, mindazonáltal a jogvégzetek csak kivételesen bocsáttattak, még pedig 4 félévi egyetemi cursus utánpótlása mellett, a jogi szigorlatokra. A tannyelv német volt. A bölcsészeti tanfolyam pedig még 1850-ben a helybeli premontréi főgymnasiumba, mint ennek 7. és 8. osztálya, beolvasztott.

1861-ben ismét a magyar tannyelv hozatott be, 1867-ben újabb ideiglenes szervezetet nyert az intézet, végre 1874-ben az azon évi május hó 4-én kelt legfelsőbb elhatározással a két magyar egyetem jogi karával egyenjogú, négy évfolyamú teljes jog- és államtudományi karrá alakítottát, melynek végzetével a jogtanulók közvetlenül, azaz minden utánpótlás nélkül, de csak egyetemen, jogszigorlatokra bocsáttatnak.

Jelenleg a nagyvárad kir. jog- és államtudományi karnál következő nyolcz tanszék van rendszeresítve, u. m. 1) a római jogra, 2) a jogbölcsészetre és büntető jogra, 3) a nemzetgazdaságtan-, pénzügytanra és a magyar pénzügyi törvényekre, 4) a magyar és osztrák magánjogra, 5) a peres és perenkívüli eljárásra, váltó- és kereskedelmi jogra, 6) a statisztikára és a magyar közigazgatási jogra, 7) a jogtörténetre és egyházi jogra, 8) a politikára, a magyar közjogra s a jog- és államtudományokba való általános bevezetésre. Ezenkívül előadatnak még a bányá- és tételes nemzetközi jog, a bölcsészet, a művelődéstörténet, az egyetemes történet legújabbkori része, az államszámviteltan, a törvényszéki orvostan és a közegészségtan.

Az intézet a kath. tanulmányi alaplól tartatik fen.

## II. A JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KAR SZEMÉLYZETE.

### *Igazgató:*

*Dr. Bozóky Alajos*, kir. tanácsos, képesített egyetemi magántanár, a római jog nyilv. rendes tanára, az I. alapvizsgálati bizottság e. i. elnöke, a két államvizsgálati bizottságnak, Nagyvárad város törvényhatósági, jogügyi és statisztikai bizottságának, valamint a m. jogász-gyűlés állandó bizottságának, a biharmegyei régészeti és történelmi egyesület választmányának, a Szt.-István társulat irodalmi osztályának tagja, a nagyváradi Szigligeti-Társaság tiszteletbeli tagja. Olaszi, Kőfaragó-utca, 858. sz. a.

### *Nyilvános rendes tanárok:*

*Dr. Sipos Árpád*, köz- és váltóügyvéd, képesített egyetemi magántanár, az ausztriai és magyar magánjognak ny. r. s a bányajognak tanára, a jogtudományi állam- s az I. alapvizsgálati bizottságnak, Nagyvárad város községi iskolaszékének elnöke, törvényhatósági s bíráló, jogügyi bizottságának, valamint a m. jogászgyűlés állandó bizottságának tagja. Olaszi, Sz.-János-utca, saját házában. CU Cluj / Central University Library Cluj

*Dr. Molnár Imre*, képesített egyetemi magántanár, a nemzetgazdászat, pénzügytan és m. pénzügyi törvényisme és a tételes nemzetközi jognak ny. r. tanára, a II. alapvizsgálati bizottságnak e. i. elnöke, az I. alap- és az államtudományi államvizsgálati bizottságnak, Nagyvárad város törvényhatósági bizottságának tagja, akadémiai könyvtárnok (1894. márcz. 1-ig). Szigligeti-utca, saját házában.

*Dr. Persz Adolf*, sz. sz. m. m. bölesészet- és jogtudor, h. ügyvéd, képesített egyetemi magántanár, a jogtörténet és egyházi jog ny. r. tanára, az államtudományi államvizsgálati bizottságnak e. i. elnöke, az I. alap- s a jogtudományi államvizsgálati bizottságnak tagja. Kőfaragó-utca, Ravasz-ház.

*Dr. Nagy Ernő*, képesített egyetemi magántanár, az encyclopædia, magyar közjog és politika ny. r. tanára, a legújabbkori történet előadására feljogosított tanár, az államtudományi és a II. alapvizsgálati bizottság, a magyar jogászgyűlés állandó bizottságának tagja, a párisi »Société de la paix sociale« levelezője. Bémer-tér, Róth-ház.

*Dr. Horányi Gyula*, képesített egyetemi magántanár, a jogbölcsezet és büntető jognak ny. r. tanára, a jogtudományi államvizsgálati bizottságnak e. i. elnöke, valamint a II. alap-

vizsgálati bizottságnak tagja, akadémiai könyvtárnok. Olaszi, Hidegser-utca 19. sz.

*Dr. Szolcsányi Hugó*, képesített egyetemi magántanár, a statistika és m. közigazgatási jognak ny. r. tanára, a művelődés-történet előadására feljogosított tanár, a két államvizsgálati bizottság tagja. Barátok-utca Fráter-ház.

*Nyilvános rendkívüli tanár:*

*Dr. Magyary Géza*, jogtudor, h. ügyvéd, a peres és peren kívüli eljárás, kereskedelmi és váltójog ny. rk. tanára, a két alap- és a jogtudományi államvizsgálati bizottságok tagja, a kar jegyzője. Olaszi Kőfaragó-utca, Lakatos-ház.

*Magántanárok:*

*Dr. Nemes Imre*, a bölcsészettől képesített egyetemi magántanár és főreáltanodai r. tanár, a Szt.-István társulat irodalmi osztályának és Biharmegye közigazgatási bizottságának tagja. Olaszi, Áldás-utca, 2. sz. a.

*Dr. Hoványi Ferencz*, az összes gyógytudományok tudora, Nagyvárad város tisztii fő-, továbbá Biharmegye tb. fő-, s a nagyváradii I. sz. egyházmegye és szentszék orvosa, a törvényszéki orvostan és közegészségtan magántanára, a közegészségtan tanára a helybeli I. sz. szemináriumban. Olaszi, Hidegser-utca 19. sz.

*Dr. Károly Irén*, premontrei kanonokrendű áldozár, képesített főgymnasiumi ny. r. tanár, az államszámviteltan magántanára. Olaszi, Uri-utca, premontrei társház.

*Hitszónok:*

*Dr. Székely István*, theologiai ny. r. tanár, a m. kir. t. egyetem hittudományi karának bekebelezett, az államtudományi államvizsgálati bizottság s a Szt.-István társulat tudományos és irodalmi osztályának tagja. Seminarium.

*Könyvtárnok:*

*Dr. Hoványi Gyula* (lásd fent).

*Pedellus:*

Korn Lajos, az akadémiai épületben.

### III. VIZSGÁLATI BIZOTTSÁGOK.

Megerősítették a nm. vallás és közoktatási m. kir. minister úr 1893. évi jul. 11-én 30507. sz. a. kelt rendeletével.

#### I. Alapvizsgálati bizottság.

Elnöke: *Dr. Bozókly Alajos*, h. elnök: *Dr. Persz Adolf*;  
tagjai: *Dr. Persz Adolf*, *Dr. Sipos Árpád*, *Dr. Molnár Imre*,  
*Dr. Magyary Géza*.

#### II. Alapvizsgálati bizottság:

Elnöke: *Dr. Molnár Imre*, h. elnök: *Dr. Horányi Gyula*;  
tagjai: *Dr. Horányi Gyula*, *Dr. Nagy Ernő*, *Dr. Magyary Géza*.

#### Jogtudományi államvizsgálati bizottság:

Elnöke: *Dr. Horányi Gyula*, h. elnök: *Dr. Sipos Árpád*;  
beltagjai: *Dr. Bozókly Alajos*, *Dr. Sipos Árpád*, *Dr. Persz Adolf*,  
*Dr. Magyary Géza*, *Dr. Szolcsányi Hugó*.

#### Külső tagjai:

*Dr. Berkovits Ferencz*, h. ügyvéd,  
*Czvek Kálmán*, kir. táblai bíró,  
*Dobosfy Alajos*, kir. táblai bíró,  
*Erdélyi Endre*, „ „ „  
*Gedeon Ferencz*, h. ügyvéd,  
*Gyöngyössy Lajos*, kir. tszéki bíró,  
*Illatky Endre*, h. ügyvéd, az ügyvédi kamara elnöke  
*Dr. Járósi Károly*, kir. táblai bíró,  
*Medvigy Mihály*, „ „ „  
*Nesztor József*, h. ügyvéd,  
*Rádl Ödön*, h. ügyvéd,  
*Ritóók Zsigmond*, kir. tanácsos, a kir. tábla elnöke.

#### Államtudományi államvizsgálati bizottság:

Elnöke: *Dr. Persz Adolf*, h. elnök: *Dr. Molnár Imre*;  
beltagjai: *Dr. Bozókly Alajos*, *Dr. Molnár Imre*, *Dr. Nagy Ernő*,  
*Dr. Szolcsányi Hugó*.

#### Külső tagjai:

*Andrássy János*, nagyváradi l. sz. kanonok, sz. széki ülnök,  
*Beőthy Andor*, Biharmegye ny. alispánja,  
*Bunyitay Vincze*, n. váradi l. sz. kanonok, a m. t. akademia tagja,  
*Darvassy Endre* kir. tanácsos, pénzügy-igazgató,  
*Dr. Karsch Lollion*, zsinati vizsg. biz. tag, sz. széki ülnök,  
*Ritóók Zsigmond*, kir. tanácsos, a kir. tábla elnöke,

*Sal Ferencz*, kir. tanácsos, Nagyvárad város polgármestere,  
*Dr. Székely István*, theol. ny. r. tanár, akad. hitszónok.  
*Tóth Dezső*, megyei főügyész,  
*Dr. Tisza István*, Biharm. thatósági biz. tagja, orsz. képviselő.

#### IV. AZ 18<sup>93/94</sup> TANÉV TÖRTÉNETE.

Az idei tanév 1893. évi szeptember elején nyitott meg, a szokott ünnepélyes módon szept. 15-én.

Reggel 9 órakor fűdő dr. *Székely István*, theologiai tanár s akadémiai hitszónok, a premontrei templomban előre bocsátott »Veni Sancte« után énekes nagy misét mondott segédlettel, melynek végeztével a tanári kar s az akadémiai ifjúság a díszterembe vonult. A vendégek között voltak főmagasságú dr. *Schlauch Lőrincz* nagyváradai l. sz. bíboros-püspök, *Ritók Zsigmond*, a kir. tábla elnöke, *Sal Ferencz* kir. tanácsos, polgármester, dr. *Nogáll János* felsz. püspök, *Winterhalter Antal* apátkanonok, *Tóth Dezső*, Biharvármegye főügyésze, *Olasz Gyula* kir. tszéki bíró, dr. *Berkovits Ferencz*, *Nesztor József* ügyvédek, dr. *Schweiger Rezső* püspöki titkár.

Dr. *Bozóky Alajos* igazgató a szószerkekre lépve, következő beszédet mondott:

Mélyen t. tanári kar!

Szeretett akadémiai ifjúság!

Azokat a szokásokat, a melyek életünk folyamát szabályos mederbe terelik, a melyből az rombolás, vagy legalább is jelentékeny kár nélkül ki nem léphet, mint dicséretes és jó szokásokat fenn kell tartanunk és szakadatlan követésük által mind mélyebben meggyökereztetnünk, gondosan ápolnunk és hagyományosokká tennünk.

Ilyen dicséretes szokás az a mi bevett szokásunk is, hogy az új tanévet mindig bizonyos ünnepélyességgel kezdjük meg. Hiszen az új tanév kezdete nekünk újévünk, ezen a napon inkább mint bármely más napon száll meg bennünket a hajlandóság, hogy az előttünk álló és bizonytalan kimenetelű évre a legjobb szándékot, a legerősebb elhatározást érleljük meg lelkünkben, de szükségünk is van ilyen elhatározásra, mert bizony a komoly élet igen nagy, erőnket meghaladó követelményekkel lép fel velünk szemben, a reánk váró nehéz küzdelemhez tehát ugyancsak erőt kell gyűjtenünk és minél többet gyűjtünk és gyűjthetünk, annál jobb reánk nézve: már most az új

tanév kezdete, mely mintegy új állomás az idáig megfutott pályánkon, mindig előre nógat bennünket és figyelmeztet, mit kell tennünk, mit mellőznünk, hogy a kitűzött célunkat elérjük.

Dicséretes szokás továbbá, hogy akkor, midőn erőt gyűjteni készülünk, első sorban a mindenható Istenhez fohászkodunk, az ő szent segítségét kérjük, a mely nélkül fáradságunk hasztalan, munkánk áldatlan, egész életünk céltalan.

És dicséretes szokás végre, hogy nem egyenkint és külön-külön, hanem összesen és együttesen tesszük meg ezt, előbb az Isten házában, azután itt, a tudományok eme csarnokában egybegyűlve, hogy részint érzelmeink közösségét bizonyítsuk, részint egymás példáján buzduljunk.

Üdvözlöm tehát a mélyen tisztelt tanári kart s üdvözlöm önöket is, akadémiai polgárok! az új tanév megkezdése alkalmából.

Legyen szabad ezen ünnepélyes perczeket arra felhasználnom, hogy önökhöz, ifju barátim! néhány komoly szót intézzek.

Gondolják meg mindenekelőtt, hogy abban a pillanatban amidőn akademiánk küszöbét átlépték, éppen nem könnyű és igen komoly kötelességeket vállaltak magukra, a melyeket részint már most tanulói éveik alatt kell teljesíteniök, részint pedig az itt szerzendő ismereteik és képességeik segedelmével majdan az életben beváltaniok.

Ezen kötelességek igen számosak és sokfélék. Amennyiben akadémiai éveikre vonatkoznak azok, kiválóan az előkészület stadiumának nevezhetők, amennyiben pedig megválasztandó életpályájukkal függnek össze, a cselekvés stadiumának.

Hogy az életre való előkészület minéműsége nemsak nem közömbös, hanem nagyon is fontos önökre nézve, azt ugy hiszem alig kell hangsúlyoznom. A készületlenség már számtalan embernek vesztét okozta, a hiányos készűlttség pedig csaknem azonos a készűlttelenséggel. Önöknek oda kell törekedniök, hogy se nem készűltlenül, se csupán hézagos készűltséggel ne hagyják el intézetünket. Oktalan az, ki tehetségeit parlagon herverteti, valamint az is, ki a kiművelésére szánt időt s az ugyanazon e célra rendelkezésére álló eszközöket nem igyekszik lehető legjobban felhasználni. Róla mondja a sz. írás »a ki nem gyűjt, már az is tékozol.« Az Istentől nyert szellemi tehetséget fejleszteniök, a szűleik által erre nyújtott alkalmat lelkiismeretesen felhasználniok kell önöknek. Gondtalan ifju éveiket nemsokára súlyos gondokkal terhes önállóságuk fogja felváltani, akkor nem fognak többé önökről mások gondoskodni, hanem önöknek kell majd mind magukról, mind másokról gondoskodniok; akkor beáll önökre nézve is a nehéz életküzdelem, mely elől lehetetlen lesz kitérniök, hanem melyet önöknek is végig kell küzdeniök; akkor fogják csak tapasztalni, hogy még a megedzett



jellemeknek és a legszélesebb ismeretekkel bíróknak is milyen nehéz helyöket megállaniok, míg a gyáva lelkűek és a tudatlanok ritka kivétellel elbuknak; de akkor fogják egyszersmind belátni, hogy ifju éveik mulasztásait vagy semmiképen sem, vagy csak igen keserű tapasztalások árán és akkor is csak igen tökéletlenül lehet helyrepótolniok.

Azért tartásuk elsőrendű köteleességüknek ernyedetlen szorgalommal látogatni, osztatlan figyelemmel kísérni az előadásokat, még pedig félbeszakítás nélkül, mert nemcsak, hogy mi tanáraik, semmi felesleges dolgokkal nem fecséreljük el az időt s inkább a miatt aggódunk, hogy tán kevesebbet adunk elő önöknek, mint amennyit kellene, hanem azért is, mert sohasem tudhatják, nem kerül-e szőnyegre éppen akkor, a midőn az előadást elmulasztják, egy olyan részlet, a melyet csakis az élőszó halattára értettek volna meg, s melynek alapos megértése nélkül az ezentúl következő részleteket sem fogják megérteni. Nem minket tanáraikat ámitják tehát, ha a leczkékről el-elmaradoznak, hanem önmagukat.

A szorgalmas leczkelátogatáson kívül második főköteleességüknek tekintsék, hogy a tananyag elsajátításával ne késlekedjenek, hanem azonnal kell hozzá fogniok, mert sokkal könnyebben és alaposabban végzendik munkájukat, ha az egész tanéven át apróbb részletekben és közvetlenül az előadások hallgatása után tanulják meg, a mit tanulniok kell, mintha az egész tananyagot az iskolaév végére, a vizsgálatot közvetlenül megelőző néhány hétre halasztják. Az utolsó hetek nem tanulásra, hanem az egész éven át megtanultaknak ismétlésére valók. Ahogy egy csak ugy hebehurgyán összetakolt épület nem nyújt a benne tartózkodóknak sem kényelmet, sem biztonságot, hanem az első erősebb szélrohámra összedül és romjai alá temeti lakóit, ép oly kevéssé szolgáltat a sebtiben összegrebellyélt ismerethalmaz — tudománynak nem tudomány — megbízható támaszpontot annak, aki avval boldogulhatni remélt és cserben hagyja őt mindjárt a legelső alkalommal. Ha módomban van, valamit alaposan végezni, akkor csakugyan oktalanul cselekszem, ha ellenkezőképen járok el, mert hiszen sem magamnak, sem másnak nem használok vele, szándékosan rosszat cselekedni pedig tiltja az én lelkiismeretem.

A szorosan vett tudományos képzettség megszerzésén kívül nem kevésbé fontos harmadik főköteleességük legyen, hogy tgzai lelki műveltséget iparkodjanak magoknak szerezni. A ketőt nem is lehet egymástól elválasztani, mert mit használ, ha a világ összes tudományát sikerülne is elsajátítaniok, ha evvel a rengeteg tudománnyal nem párosul valódi humánus érzület, nemesszivűség, jellemszilárdság, megingathatatlan becsülettudás,

szóval mindaz, a mi az embert emberré teszi a szónak legnemesebb értelmében. Ez a lelki műveltség fokozottabb mértékben kívántatik meg azokban, a kik, miként önök is, a társadalomban vezérlő szerepet vinni hivatvák. Ha a vezérek jó példával járnak elől, a nagy tömeg is ezen jó példa után indul, míg ha a nagy tömeg rossz példát lát maga előtt, nincs az a hatalom, mely őt megfékezni s a jó utra terelni képes volna, mert hiszen a közmondás is azt tartja, hogy exempla trahunt, azaz hogy a példa ragadós, legyen az akár jó, akár rossz példa.

De mikép számíthasson is önökre a Trón, a Haza, az Egyház, a Társadalom, ha nem bírnak mindazokkal a tulajdonokkal, melyek nélkül egyáltalában nem tehetnek hasznos szolgálásokat a közügynek? A törvénynek a haza minden polgára föltétlenül tartozik engedelmeskedni, de jogász ember nemcsak azért engedelmeskedik a törvénynek, mert ő is szint olyan alattvaló, mint a többi polgártársai, hanem azért is, mert ő inkább mint bárki más, teljesen meg van arról győződve, hogy a törvény iránti engedelmisség nélkül a társadalom fenn nem állhat. Hiszen főképp a jogász-ember az, kinek nemcsak a törvény alkotása, hanem ugyanannak alkalmazása és végrehajtása körül is kiváló része van. Ugyanazért jogász-embernek már hivatásánál fogva is inkább kell, mint bárki másnak, a társadalom, az összeség, a nemzet, a haza érdekeit és szükségleteit alaposan kifürkésznie, tanulmányoznia és mérlegelnie részint, hogy csak az igazi közszükségletnek megfelelő törvények alkotását előmozdítsa, részint, hogy csak az élő törvény igazságos alkalmazását szorgalmazza. E kettős feladat lelkiismeretes és áldásos megoldása csak óvatos körültekintés mellett lehetséges, amiből következik, hogy jogász-embernek mintegy magasabb fokával kell bírnia az általános műveltségnek, hiszen nincs egyetlen életviszony sem, melynek külső szabályozásába be ne folyna, melynek elemeit tehát nemcsak mint jogásznak, hanem mint a szellemi haladás előharczosának, minden szép, jó és nemes eszme előmozdítójának töviről-hegyire ismernie kell.

A haza boldogságának előmozdításán dolgozni mindnyájunknak szent kötelessége. Ennek a kötelességnek a teljesítésére a hazaszeretet int bennünket. Földi boldogságunkat csak a haza határain belül keressük, innen fakad hazaszeretetünk is. Magyar haza csak egy van a föld kerekéségén, e hazán kívül nincs számunkra hely, azért szeretjük oly rajongón ezt a mi édes hazánkat, de ne csak ajkunkon lebegjen, hanem szívünk mélyében gyökerezzék és nemes tettekben nyilvánuljon ez a mi hazaszeretetünk. Mutassuk meg ország-világ előtt, hogy akkor, midőn hazaszeretetünket emlegetjük, nem hirtelen fellobbanó, de ép oly gyorsan ismét elalvó szalmatűz világítja meg csupán arcunkat,

hanem a mi őseinktől öröklött örök láng él a mi keblünkben, mely lángolni fog, a míg magyar él. Vegye tudomásul a világ, hogy mi magyarok igen is méltók vagyunk arra, hogy Magyarország a mi hazánk legyen, mert semmiféle más kultúra sem volna képes itt fényesebb eredményt elérni, a mi kultúránk tehát szintén európai kultúra a szó legszorosabb értelmében.

Alkotmányos szabadságunk legnagyobb biztosítóka korszerű haladásunknak, törvényeink egyenlő mértékkel mérnek a haza minden polgárának, a művelődés, anyagi és szellemi gyarapodás utjai senki elől sincsenek elzárva, a tudományokat és művészeteket minden tőlünk telhető módon ápoljuk, nem riadunk vissza a haladás útjában álló akadályok elhárítására szükséges áldozatoktól sem, senkit sem gátolunk abban, hogy ne úgy fohászkodjék istenéhez, mint a hogy neki tetszik, s mindezen messzemenő szabadságokért cserébe csak egyetlenegy kikötésünk van: ne tagadja meg senki, a ki velünk és közöttünk él, a magyar hazát.

Ez legyen, rövid szavakba foglalva, önöknek is nemzeti hitvallásuk, de ne feledjék, uraim, soha egy perczig sem, hogy mindnyájan, kik e hazának gyermekei vagyunk, egyuttal egymásnak testvérei vagyunk, ne tévedjenek soha az erőszakoskodás útjára, mert, a mint br. Eötvös mondja\*) az igazság diadalát nem vad erőszak fogja kivívni, hanem egyedül a lelki sötétség eloszlatása, a mely nemes munkában mindnyájan kivehetik a magok részét az által, hogy minél műveltebbek iparkodnak lenni és műveltségökkel dokumentálják a magyar nemzet suprematiáját.

Távol legyen tehát önöktől minden torzsalkodás, minden huzódozás, minden elkülönzés, minden visszavonás, hanem vállvetve igyekezzenek egymást az ismeretek gyűjtésében, jellemök edzésében, hazafias érzületük gyakorlásában, apostoli királyunk iránti törhetlen hűségök, alkotmányos intézményeinkhez való tántoríthatatlan ragaszkodásuk s törvényeink iránti feltétlen engedelmességük kimutatásában kölcsönösen buzdítani és támogatni.

Végül intem és kérem önöket, ne térjenek le, a mire gyermekkoruktól fogva felneveltettek, a vallásosság útjáról. Bármennyire szaporodjanak is az atheisták, ép az ő példájuk mutatja legjobban, milyen szánandó az istenről megfélekedezett ember. Avagy micsoda vigasztalás fekszik abban a fönnen hirdett elméletben, hogy halálunk után a mi testünk csak alkatrészeire bomlik szét és más testek alkatrészeivé válik, lelkünk azonban, mely egyesegyedül képesít minket arra, hogy a szépet, az igazat, a nemeset és a jót felfoghassuk, átérezhessük és méltányolhassuk, halálunk perczében örökre megsemmisül. Hát

\* Babérlombok br. Eötvös József műveiből 500. lap.

akkor minek éltek elődeink, minek élünk mi és minek folytassuk utódainkban az emberi élet végtelen nyomoruságát? akkor »minek a templom, minek az alamizsna, minek a jellem, minek a becsület, minek az erény? Akkor nincs egyéb hátra, mint féktelen indulatainknak, zabolátlan szenvedélyeinknek szabad folyást engedve, élvezni a rövid földi életben úgy és addig, a mint és a meddig lehet, ha másképp nem, egymás kiirtásával\*) Hogy mivé lenne akkor a világ, s hogy mi lenne egész civilizációnkból, azt könnyű eltalálni. De éppen mert ilyen rendeltetés gondolatába nem csak bele nem nyugodhatunk, de még csak abba bele sem képzelhetjük magunkat, mindig újra és újra a mindenható Isten kell hogy eszünkbe jusson, a ki, nem miként a világ, csak a vezérnek homlokát fűzi körül babérral, hanem minden küzdőjének mennyei koronát ad.\*\*)

És ezzel az 1893/94-tanévet megnyitom!

E megnyitó beszéd után dr. *Magyar Gyéza*, a kereskedelmi és váltójog s a törvénykezési eljárás tanára váltotta fel az igazgatót a szószéken a következő értekezéssel:

## A kereskedelmi társaságok szervezésének iránylevelei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A modern jogrendszerek egyik legnevezetesebb sajátosságát, ellentétben a római joggal, a társas intézmények nagyfokú kifejlesztése képezi. Ismeretesek ugyan a római jogban is a társaságok s a *corpus iuris civilisben*<sup>1</sup> is nagy részletességgel vannak szabályozva, de sem azzal a jelentőséggel, sem azzal a kifejlett szervezettel nem bírtak, mint ma.

Ez a különbség nem alapszik merő véletlenül, hanem a társadalmi viszonyokban mélyen rejlő okokkal bír. Valahányszor a gazdasági életben egyesek erejét meghaladó eredmények biztosításáról van szó, többek egyesülése azok elérésére a legtermészetesebb eszköz. De a rómaiaknál a saját szerű család-szervezet és a rabszolgaság ezt nagy mértékben nélkülözhetővé tették. Náluk a szükséges emberi erőt, mely ma csak egyesülés által biztosítható, a család és a rabszolgaság szolgáltatta.

Ennek egyik következménye az volt, hogy a rómaiak a társulást kevésbé érzett szükségnek tekintették s ha előfordul, az rendszerint csak oly jogviszony jellegével bír, mely merőben csak a *társak személyére* vonatkozik, *másokkal szem-*

\*) Vaszary K. hercegprímás beszédje a Szent István-társulat által f. é. máj. 8-án rendezett Leo-ünnepélyen.

\*\*) Babérlombok. 229. l.

<sup>1</sup> D. 17., 2.: Inst. 3. 25.; C. 4., 37

ben azonban semmiféle joghatása nincs. Vagyis, hogy ha a társak a társasági szerződés alapján másokkal szerződnek, ezek jogviszonya a társakkal szemben csak úgy áll fenn, mintha a társasági szerződés nem is léteznék. A harmadik tehát a társasággal, mint ilyennel szemben sem jogokat nem szerez, sem arra való tekintettel semmiféle korlátozásokat megtérni nem köteles. A társaság tehát a társaknak pusztán *belső* ügye.

A modern jogok a római jog ezen álláspontját elhagyták. Azok szerint a társaság rendszerint oly jogi tényező, mely nemcsak a társaság egymáshoz viszonyára, hanem a társaságon kívül álló személyek jogi helyzetére is nevezetes befolyást gyakorol. Az eltérés legfőbb oka, hogy ma a rabszolgaság és a sajátsterü családsservezet, melyek az egyesek gazdasági erejének fokozását társulás útján nagymértékben nélkülözhetővé tették, nem léteznek. Ma az egyesek között teljes magánjogi egyenlőség létezik. Ez azonban a gazdasági ellentéteket nemcsak hogy ki nem egyenliti, hanem még fokozza. Ezek kiegyenlítése s általában az egyesek gazdasági erejének fokozása csakis a közös gazdasági célok után törekvő személyek egyesülése által lehetséges, melyet az államok még *kényszerezőkkel* is előmozdítanak. De hogy az egyesülés elég hatályos legyen, szükséges azt oly szervezettel ellátni, mely által az, az *azon kívül állókkal* szemben is érvényesülhessen. Nem elég tehát azt, mint a társak *belső* viszonyát szabályozni, hanem mint olyant, melylyel szemben harmadik személyek is *jogokat* szerezhetnek s mely iránt bizonyos *köteleességeknek* is vannak alávetve. Mert könnyen belátható, hogy valamely társas cél elérése csak akkor van eléggé biztosítva, ha az ahhoz szükséges eszközöket nemcsak a társak, hanem harmadik egyének is a társasághoz tartozóknak kötelesek elismerni: nevezetesen az egyes társak hitelezői nem vonhatják el a társaságtól azt a vagyont, mely a társas cél elérésére szolgál.

Midőn a modern jogok a társaságok szabályozásánál ezen szempontból indulnak ki, nem mulaszthatták el azoknak oly szervezetet adni, melynek folytán jogi helyzetük a nagyközönségre veszélyessé ne válják. Kétségtelen ugyanis, hogy azon szabály, mikép a társaság kifelé is *jogérettel*<sup>2</sup> birjon, megfelelő korlátozás nélkül igen könnyen a közönség megkárosítására vezetne. A hitelezők kijátszására a legkönnyebb módok egyike annak kijelentése volna, hogy a bizonyos társasági vagyon nem az egyes társasági tagoknak, hanem a társaságnak vagyonát képezi.

<sup>2</sup> Vajjon *jogi személyek-e?* e helyütt kutatni nem kívánom, hanem utalok a következő kiváló munkára. Nagy F.: A kereskedelmi társaságok jogi természete. Magy. Igü. IX. k.

Egyfelől a társasági tagok, másfelől pedig a nagyközönség érdekeinek megóvása azon két sarkpont, melyekből a modern törvényhozás kiindul. Alapelv: *társulás útján az egyesek erejét hatályosan fokozni, de úgy, hogy ez a nagyközönség megkárosítására ne vezessen.*

Ennek megvalósítása a kereskedelmi forgalommal a legbensőbb összefüggésben áll. Ott szükséges ugyanis leginkább a törvényhozó gondoskodása, a hol legnagyobb a gazdasági anyagcsere. Innen van, hogy társaságok jogi helyzetének szabályozása leginkább a *kereskedelmi jog* körén belül ment végbe: sőt nálunk a szabályozás csakis annak körén belül történt. Ennélfogva az alábbi fejtegetés is csak annak kimutatására fog szorítkozni, hogy melyek azok a kereskedelmi társaságok, melyekben a modern jog irányelve, hogy a társaság kifelé is jogélettel bírjon, megvalósul s hogy az bennük milyen feltételek mellett jut kifejezésre.

Az eredmény, melyet a modern jogok a kereskedelmi társaságok jogi létének kifelé való elismerése által elérni akarnak, csakis azoknak szilárd alapon való szervezése mellett biztosítható. Ez okból tüzetesen meg van határozva, hogy a társak egymás közt milyen viszonyban vannak s mi azoknak, nemkülömben a társaságnak viszonya harmadik személyekhez. E társaságok tehát tüzetesen meghatározott *bel- és külszervezettel* bírnak,

Természetes, hogy úgy a bel-, mint a külszervezet ahhoz képest különböző, a mint a társulás alapja más. Az egyesülés ugyanis vagy azon az alapon történik, hogy a társaság tartozásaiért annak tagjai a *társaság mellett* felelősek, vagy úgy, hogy a tartozásokért csak maga a társaság felelős. A társulás alapja lehet tehát vagy a *társaságnak* s e mellett *tagjainak*, vagy csak magának a *társaságnak* felelőssége.<sup>3</sup>

Ila a társaság az előbbi alapon áll, akkor szervezete ahhoz képest más, a mint a tagok felelőssége különböző hatályú és terjedelmű. Lehetséges, hogy a társaság tagjai a társaság mellett *egyenes adósként, egész vagyonukkal* felelősek. Ez előfordul a *közkereseti társaságnál*. Ennél a tagok olykép egyesülnek, hogy a társasági hitelező a társaság tartozásaiért akár a társaságot, akár az egyes tagokat, akár mindkettőjüket egyszerre megtámadja.<sup>4</sup> A társasági tagok ezen szigorú felelősségének követ-

<sup>3</sup> *Goldtschmidt*: System des Handelsrecht 3 kiad., 118 I. V. ö. még *Garcis*: Das deutsche Handelsrecht 1892. 137 I. Más felosztást követnek: *Endemann*: Das deutsche Handelsrecht 114 I. Különösen *Lustig* az *Endemann-féle*: Handbuch des deutsche Handels-See u. Wechslerrechts I. 324 s. köv. I.

<sup>4</sup> Ez ugyan sem a magyar, sem a német. K. T.-ben kimondva nincs de foly egyrészt a kereskedelmi kezesség (K. T. 270. §.) természetéből,

kezménye, hogy a társaság rendszerint csak kevés számú tagra szorítkozik. Mert csak kevesen lesznek hajlandók oly társaságba lépni, melynél minden tag a társaság tartozásaiért *korlátlanul* és egyenes adósként felel. Ez csak akkor fordulhat elő, ha a társak egymás *személyében* feltétlenül *megbíznak*. Lehetséges továbbá, hogy a tagok egy része a társaság tartozásaiért ugyan *egyenes adósként*<sup>5</sup> felel, de csak *korlátoltan*, vagyis csak egy bizonyos vagyonérték erejéig. Ez előfordul a *betéti társaságnál*. Ennél valamennyi tag egyenes adósként felel ugyan a társasági hitelezőknek, de míg a tagok egy részének — *a beltagoknak* — felelőssége korlátlan, addig a másik része — *a külltagoké* — csak korlátolt, vagyis csak egy pénzben előre meghatározott érték, a *betét* erejéig terjed. Azok a sajátságok különben, melyek a közkereseti társaságot jellemzik, a betéti társaságra is vonatkoznak. Végül lehetséges az is, hogy a társaság tagjai a társasági adósságokért csak *másodsorban* felelősek, azaz csak annyiban, a mennyiben a társaság vagyona az adósságok fedezésére nem elegendő: felelősségük lehet e mellett akár *korlátlan*, akár *korlátolt*. Ez előfordul a *szövetkezeteknél*, ezen a jelen század szocialis mozgalmainak egyik nagyfontosságú vívmányánál. Ennél a hitelezők *első sorban* a társaság vagyonára vannak utalva: a társaság tagjait csak *másodsorban*, azaz csak annyiban támadhatják meg, a mennyiben a társasági vagyon kielégítésükre nem elegendő. Ezen esetben tehát a tagok felelőssége csak feltételes; e mellett lehet akár *korlátlan*, azaz egész vagyonukra, akár *korlátolt*, azaz egy bizonyos vagyonértékre kiterjedő. A szövetkezetek, minthogy a tagok felelőssége enyhébb, rendszerint a tagok nagy számára terjednek ki s ennek következtében teljesen kifejlett szervezettel bírnak.

A társulás másik alapja az, hogy a társasági adósságokért *egyedül* a társaság felelős. A hitelezők tehát kizárólag a társaság vagyonára vannak utalva, annak tagjait egyáltalában nem támadhatják meg. Ez előfordul a *részvénytársaságnál* általában. Itt a társaság tagjai — *a részvényesek* — egyedül a társasággal állnak jogviszonyban s nem annak hitelezőivel is: ezek tehát a részvényesektől a társaság adósságainak megfizetését

---

másrészt a K. T. 97. §-ából, mely szerint csőd esetében a tagok csak másodsorban felelősek. V. ö. Nagy: A magyar kereskedelmi jog kézikönyve 2. kiad. 245 l. El van ismerve a német jogban is. V. ö. különösen a nürnbergi conferentia protocolumait Lutz által kiadva 216 s. köv. ll. A porosz javaslat 117. §-a az ellenkező szabályt tartalmazta. (Beilageband) 21 l.

<sup>5</sup> Ez sincs a törvényben kimondva; de szintén visszavezethető az előbbi jegyzetben kifejtett okokra. A nürnbergi conferentia a kérdést szándékosan megoldatlanul hagyta. Prot. 1,103 s. köv. ll. Ellenkezőleg *Wendt* az Endemann-féle stb. I. 457. s. köv. ll.

nem követelhetik. Ugyanez előfordul különösen a *betéti részvénytársaságnál* s a részvényeseket illetőleg és legujabban Németországban a szövetkezetek egy neménél és a korlátolt felelősségű társaságnál.

## II.

A modern reformtörekvések leginkább a kereskedelmi társaságoknak most kifejtett két alapja körül forognak. A kérdés ugyanis az, hogy mennyiben tétessenek felelőssé a társaság mellett annak tagjai is s mennyiben czélszerű csak magát a társaságot felelőssé tenni? E részben két ellentétes érdek kiegyenlítéséről van szó. A társaságok érdeke az, hogy vagyoniuknak minél csekélyebb vagy épen mindennemű veszélyeztetése nélkül társulhassanak: a hitelezőké ellenben, hogy a tagok és a társaság vagyona minél nagyobb mértékben szolgáljon kielégítésükre.

A hitelezők a társasággal szemben kettőben találhatnak biztosítékot, a tagok és a társaság vagyonában.

E biztosíték annál nagyobb, minél inkább van lekötve a társaság vagyona mellett az egyes tagok vagyona s fordítva annál kisebb.

De ebből ismét következik, hogy az egyes tagok vagyonának nagyobb hatályu lekötése mellett kevésbé forog fenn szükségése oly szabályoknak, melyek czélja a társaság vagyonát a hitelezők számára biztosítani és fordítva az intéskedések szükségessége annál nagyobb, minél kevésbé érhető el a társasági hitelezők által a tagok vagyona. Kifelé tehát minden szervezeti kérdés két elemre bontható fel. Mennyiben van lekötve a társasági tagok vagyona a társasági hitelezőknek és mennyiben van biztosítva számukra a társasági vagyon?

Lássuk ezeket egyenkint.

A társasági tagok vagyonának lekötése a társasági adósságokért a tagok *egyetemleges* felelősségének megállapításában nyilvánul. E szerint a hitelező a tagokat akár mind, akár külön az *egész* társasági adósságért megtámadhatja. Csakhogy ezen szabály alkalmazása nem volt mindig egyforma *terjedelmű* és *hatályú* s még ma sem az.

Ma a közkereseti társaságnál a tagok felelőssége legterjedelmesebb és leghatályosabb, mert hiszen egyenes adósként és egész vagyonukkal felelnek a társaság tartozásaiért. Azonban e társaság ősalakjánál a *compagnia*-nál a tagok felelőssége nem volt ily nagymérvű. *Goldschmidt*<sup>6</sup> kimutatta, hogy e társaságnál, mely egy házközösséghez (*cum-panis*) tartozók közt valamely

<sup>6</sup> Universalgeschichte des Handelsrechts. 1891. 284. l. V. ö. még Lastig az Endemann-féle Hb. I. 329. s k. II.



üzletnek közös czég alatt való folytatása czéljából jött létre, a társasági tagoknak a társasági vagyonon *túlterjedő* felelőssége nem volt magától értetődő, hanem rendszerint külön *szerződésen* alapult. A mai betéti társaságoknak ősalakjánál — a *commendánál* — pedig a betevő társ (commendator) harmadik egyéneknek egyáltalában nem felelt.

A commenda (commendare) szó a középkorban egyáltalában használt kifejezés oly jogviszonyok megjelölésére, melyeknél lényeges elem a felek kölcsönös bizalma volt. A kereskedelmi forgalomban pedig oly jogviszonyt jelentett, a melynél az egyik fél tőkét üzleti czélokra egy másiknak átengedte. A fél, ki a tőkét szolgáltatta, volt a commendator, socius stans, a másik volt a vállalkozó — tractator, portator, portitor, accomandatarius. De előfordult az is, hogy ez utóbbi is szolgáltatót tőkét. Az ilyen kölcsönös tőkebefektetésen alapuló commendát *collegantia* vagy *societas*-nak nevezték.<sup>7</sup> A commenda csirái különbén már a vulgar — vagyis a corpus juris civilisbe fel nem vett — jogban is találhatóak.<sup>8</sup>

Eleinte — miként érintve volt — a commendánál a betevő társ harmadik egyéneknek egyáltalában nem volt felelős. Az ugyanis tőkét az üzletvezető társ rendelkezésére bocsátván, ez az egyes ügyleteket harmadik személyekkel *saját nevében* kötötte;<sup>9</sup> a betevő társ tehát az üzletvezető ügyfeleivel semmiféle jogviszonyba nem lépett. A betevő társ czélja egyedül az volt, hogy tőkét gyümölcsöztesse. De miután erre a czélra a kölcsönügylet nem volt igénybe vehető, mert az egyház a kamatvételt tiltotta: a felek olyképen állapodtak meg, hogy a tőkét szolgáltató fél az üzletvezető fél *társának* tekintessék, a nélkül azonban, hogy a társas viszony kifelé is kifejezésre jusson és hogy az üzletvezető fél kamat helyett nyereség osztalékot fizessen. Ez ugyan nem volt egyéb, mint palástolt kamatozó kölcsön; mindazáltal az egyház kezdetben még sem tekintette annak. Később azonban már gyanus szemmel nézték s azért olyan szabályokat állítottak fel, melyek szerint a társas viszonynak *kifelé* is kellett nyilvánulnia.<sup>10</sup> Az ilyen kifelé is nyilvánuló commenda, különösen *accomandita*-nak, ellenben annak régibb alakja egyszerűen commenda- vagy *participationak* hivatott.<sup>11</sup> Ezen ujabban felállított szabály folytán a betevő társ felelőssége *harmadik egyénekkel* szemben meg lett

<sup>7</sup> Goldschmidt: Universalgeschichte 255 s k. II.

<sup>8</sup> Goldschmidt: Universalgeschichte 90 s k. I.

<sup>9</sup> Goldschmidt: Universalgeschichte 265. I.

<sup>10</sup> Goldschmidt: Universalgeschichte 269. I. V. ö. még Endemann: Handelsrecht 166. I.

<sup>11</sup> Goldschmidt: Universalgeschichte. 270. I.

állapítva. E fejlődés leghatározottabban Franciaországban észlelhető; úgy, hogy itt a XVII. század folyamán a régi commenda-ból a mai betéti társaság fejlődött ki.<sup>12</sup> Ellenben Németországban, a mint az egyházi kamat-tilalmak megszűntek, a commenda eredeti alakjában — s mondhatni kizárólag — továbbra is fenmaradt. Ehhez képest a commendából a betéti társaságnak két alakja fejlődött ki: a francia, melyet a code de commerce is fentartott s mely szerint harmadik egyénnel szemben a betevő társak is felelősek, habár csak a betét erejéig, de mégts *egyenes* adósként,<sup>13</sup> és a német, mely szerint a betevő társ harmadik egyénnel jogviszonyba egyáltalában nem lép. Ez a német *stille Gesellschaft*. A német kereskedelmi tvk. a betéti társaság mindkét alakjának ad helyt, ellogadván a francia betéti társaságot a kültag korlátolt és feltétlen egyetemleges felelőssége mellett és a kültag felelőség nélküli *stille Gesellschaft*-ot.<sup>14</sup>

Ezzel a német jogban nevezetes fordulat állott be. A harmadik személyekkel szemben is nyilvánuló betéti társaság elismerése mellett az *egyetemlegesség elve is fokozottabb elismerést* nyert, nemcsak azért, mert lehetővé vált a társaság szabályszerű alakítása mellett a kültag korlátolt egyetemleges felelőssége, hanem leginkább azért, mert világosan kimondatott (163. cz. 3 bek.), hogy ha a betéti társaság a bejegyzés előtt kezdi meg üzletét, mielőtt tehát harmadik személyek a kültag korlátolt felelősségéről tudomást szerezhetnének: a kültag is *belltagként* tehát egész vagyonával és egyenes adósként felelős. E szabály a mi jogunkba is átment. (K. T. 138. §.)

Ennek következtében az egyetemlegesség elve a kereskedelmi társulás terén a legteljesebb elismerésre jutott. Midőn két vagy több személy közös cég alatt kereskedelmi üzletet folytat, ezzel *minden további akarat-kijelentés nélkül* a társaság tartozásaiért egyetemleges kötelezettséget vállalnak egész vagyonukkal és egyenes adósként.

Sőt épen ahhoz kell külön akarat-kijelentés, hogy egy vagy több tag nem így kíván felelni. Ma tehát megegyezőleg

<sup>12</sup> *Goldschmidt*: Universalgeschichte. 269. l.

<sup>13</sup> Bár ez vitás. V. ö. *Boistel*: Cours de droit commercial 4. kiadás 1890. 155. l.

<sup>14</sup> A nürnbergi conferencia erre csak hosszas viták után szánta el magát. A tanácskozás alapját képező porosz javaslat »*stille Gesellschaft*« cím alatt a betéti társaságot a francia jog szellemében szabályozta (Beilageband 26. s k. l.); a javaslat első olvasásakor ettől eltértek s a betéti társaságot ismét a német jog szellemének megfelelően szabályozták. (Prot. 289. s k. l.) Csak a második olvasásakor lett elhatározva a betéti társaság mindkét alakját a törvénybe felvenni. Prot. 1,031., 1,077—1,100. és 1,144—1,180. l.

az angol joggal, hol külön kereskedelmi jog nincs, az összes tagok korlátlan és feltétlen felelősségének elve áll előtérben. Angolország szolid kereskedelmi forgalmának legerősebb alapját az egyetemleges felelősség elvének széles korú alkalmazása képezi. Itt mindenki, ki egy kereskedelmi vállalatban bármily csekély vagyoneértékkel is közös nyereség és veszteségre részt vesz, a hitelezőknek az összes társasági adósságokért egész vagyonával felel.<sup>15</sup>

A mai felfogás szerint tehát az, hogy egyes tagok csak korlátozottan feleljenek, oly kedvezmény, melyet az illetők csak külön akarat-kijelentés — *cégebefegyezés* — alapján vehetnek igénybe.

A másik kérdés az, hogy mennyire van biztosítva a társaság hitelezőinek annak vagyona?

A hitelezők érdeke az, hogy a társaság vagyona első sorban az ő követeléseik kielégítésére szolgáljon. Ezért szükséges volt minden kereskedelmi társaságnál, mely kifelé is jogi léttel bír, a társasági vagyont, mint *első sorban a hitelezők kielégítésére szolgáló tömeget szabályozni.*

Természetes, hogy a szabályozás más-más ahhoz képest, a mint a társulás alapja más, azaz a mint a társaság tagjai a hitelezőkkel szemben felelősséget vállalnak-e vagy sem?

Igy a közkereseti társaságnál, hol a tagok felelőssége legnagyobb, a törvény csak azon tétel felállítására szorítkozott, hogy a társasági vagyon az egyes társak vagyonától *különböző vagyon*, melyre ennél fogva a társak hitelezői végrehajtást nem vezethetnek s ha egyuttal a társaság adóai beszámítással nem élhetnek.<sup>16</sup> (V. ö. K. T. 95. és 96. §-ait.)

Ezen felül a betéti társaságra nézve még azt mondotta ki, hogy a betétet a társaság fennállása alatt visszafizetni vagy elengedni nem szabad s a mennyiben az veszteségek folytán csökkent, a kamat és nyereség annak kiegészítésére fordítandó. (139. §.)

Egyéb szabályokat a hitelezők érdekében nem állít fel. S erre, tekintettel a közkereseti társaság összes, a betéti társaság beltágjainak nagyfokú felelősségére, nem is volt szükség.

Azonban annál inkább forgott fenn a szabályozás szükségése azon társaságoknál, melyeknél a tagok felelőssége a társaság adósságaiért enyhébb, vagy egyáltalában a társaság adós-

<sup>15</sup> *Primker* az Endemann-féle H. b. I. 508. l.

<sup>16</sup> A német K. T. alapját képező porosz javaslat e részben nem intézkedett. A nürnbergi konferencia második olvasásakor e tárgyban tett indítvány mellőzletvén (Prot. 1,133—1,144. l.), a szabályozás Poroszország indítványára csak a harmadik olvasásnál ment végbe. Prot. 4,520—4,526. l.

ságaiért nem is felelősek. Itt a részletes szabályok kettőre irányulnak; egyfelől arra, hogy a társaság kellő vagyonnal jöjjön létre, másfelől, hogy a vagyon a társaság *fennállása alatt is* meg legyen. E kettős irányú szabályozás azonban következetesen csak a részvénytársaságoknál van keresztülvive; azért, mert itt a társaság tagjai a társasági hitelezőknek egyáltalában nem felelősek. A szövetkezeteknél ellenben, melyeknél a tagok feltételesen felelősek, a szabályozás célja csak az, hogy a társaság *fennállása alatt* szerzett vagyon a hitelezőktől el ne vonassék.

A részvénytársaságok a középkor újabb fejleménye, mint a *commenda* és a *compagnia*. Ezek azon egyesületekből fejlődtek ki, melyek az államoknak kölcsönt nyújtottak, az állami jövedelmek bevételezésének átengedése mellett. Ezen utóbbi körülményre való tekintettel (állami jövedelmek átengedése, eladása: *compera*, *compra*) *societates comperarum*nak, vagy tekintettel a kölcsön adott tőkére, mely *mons*, *monte*, *massa*, *maona* kifejezésekkel jelölve, *montes* vagy *maonae*-nak nevezettek. A kölcsöntőke bizonyos számú részvényre — *loca*, *partes* — lett felosztva, melyek mint ingó dolgok, a szabad kereskedelmi forgalom tárgyát képezték.<sup>17</sup> A részvények ehhez képest adólevelek, a részvényesek csak hitelezők voltak. Őket tehát ezen minőségüknél fogva semmi *felelősség* sem terheltette. A részvényesek ezen felelőtlensége — bár nem kivétel nélkül — a későbbi részvénytársaságoknál is fennmaradt, midőn azok formája az állami kölcsönügyleteken kívül más vállalatokra is átvitetett. Innen van még ma is a részvénytársaságok legfőbb tulajdonsága, hogy annak tagjai, a részvényesek, a társaságnak csakis azon összeg erejéig felelősek, mely a részvény után fizetendő, hogy annak lefizetésével a társasággal szemben minden felelősségük megszűnik és hogy őket a társaság hitelezőivel szemben felelősség egyáltalában nem terheli.

Ennélfogva a részvénytársaságokra nézve mindenütt szabály az, hogy azok *csak egy, előre meghatározott, alaptőkével jöhetnek létre s hogy ez a társaság fennállása alatt is csonkítatlanul megmaradjon*. Mindazok a szabályok, melyek az egyes törvények szerint az alaptőke biztosítására és mikénti befizetésére, a részvények névértékére, nemeire és kibocsátásuk feltételeire s azok átruházására nézve, továbbá a részvényeseknek biztosított jogokra, azoknak, nemkülönbén a társaság alapítójának, vezető és ellenőrző közegeinek felelősségére, a társaság ügymenetének nyilvánosságára és végül az alaptőke leszállításának feltételeire s a társaság megszűnése után felosztásának

<sup>17</sup> *Goldschmidt*: Universalgeschichte 290 l. V. ö. még *Primker* az Endemann-féle Hb. I. 472 s. k. ll.

módozataira vonatkoznak: csakis ama kettős cél elérésére szolgálnak.

Eme szabályok részletes ismertetése a kitzüött feladat körén kívül fekszik. Megjegyezni csak azt kívánom, hogy az újabb törvények az alaptőke biztosítása tekintetében, minél szigorubb irányelveket követnek, meggátolni akarván ez által a könnyelmű és szédelő alapítást. Ezen szigorú irány követésére a modern törvényhozásokat a legszomorubb tapasztalatok vezették.

A mint ugyanis a mult századok folyamán a részvénytársasági forma mindinkább elterjedt, mind nagyobbak lettek az azzal járó visszaélések. A részvénytársaságot legtöbb esetben nem productiv vállalatok alapítására, hanem a részvényesek és a közönség megkárosítására irányuló lelketlen üzérkedésre használták fel. Így megtörtént, hogy részvénytársaságok alakultak a mobile perpetuum feltalálására, a sósvíznek édessé tételére s más ezekhez hasonló képtelenségekre, melyek Angliában igen találóan buborékoknak »bubbles« lettek elnevezve. A cél, melyet az ilyen részvénytársaságok által elérni akartak, az volt, hogy a részvények a tőzsdén minél magasabb árban keljenek el. Nyereségvágyó, hiszékeny emberek mindig akadtak igen nagy számban, kik az ilyen részvényeket megvették s a társasággal jogügyletekre léptek. Természetes, hogy nyereségvágyuknak és hiszékenységüknek meg is adták az árát. A dologban pedig legszomorubb az volt, hogy ezek a részvénytársaságok az állam által megállapított, t. i. általa reájuk octroirozott alapszabályokkal bírtak. Ennek következtében maga az állam is nagy mértékben compromittálva lett.

A részvényekkel való lelketlen üzérkedés — az ugynevezett *agiotage* — Anglia és Franciaország<sup>18</sup> törvényhozását, mert itt a visszaélések legnagyobbak voltak, a legszigorubb rendszabályok kibocsátására indították.

Angliában az 1720. jun. 11-én kibocsátott törvény az u. n. *bubbles-acte*, a részvénytársaságok alakítását a korona szabadalomlevele, vagy parlament-acta nélkül eltiltotta. Ezen ugyan később enyhítettek; de nevezetes, hogy a részvénytársaságok azt a kedvezményt, mikép tagjait a hitelezőkkel szemben csak *korlátolt* felelősség terhelje, 1856. jul. 14-én és hogy a társaság bemutatóra szóló részvényeket is bocsáthasson ki, 1867. aug. 20-án hozott törvényig csak külön királyi kiváltság alapján vehették igénybe. Angliában tehát a legujabb időkig a hitelezők legnagyobb biztosítékát abban találták, hogy a társaság tagjait *korlátlan felelősségnek* vetették alá.<sup>19</sup>

<sup>18</sup> V. ö. különösen *Boistel*: i. m. 176 s k. ll.

<sup>19</sup> V. ö. *Primker* az *Endemann-féle Hb. I. 504 s k. ll.*

Franciaországban a részvénytársaságok iránti ellenszenvben annyira mentek, hogy azokat kiküszöbölni akarták. A részvény és részvénytársaság nevet gondosan kerülték s az egész intézményt a betéti társaság fogalma alá akarták foglalni, sőt 1793-ban el is törölték.<sup>20</sup>

De végül mégis meggyőződtek arról, hogy a részvénytársaság kellő rendszabályok mellett nemcsak hogy nem veszedelmes, hanem felette hasznos intézmény. Innen van, hogy a code de commerce-be ismét felvették, de alakítását *állami engedélytől* tették függővé.

Ezen példa után az *állami engedélyezés rendszere* az egész continensen elterjedt. Nevezetes kivételt alóla csak a mi 1840. évi XVIII. t.-czikkünk képezett, mely a részvénytársaságok alakításához az állami engedélyt nem kívánta meg. Így a mi törvényünk a nyugat törvényhozását megelőzte. Mert idővel itt is meggyőződtek arról, hogy a hitelezők biztosítására az állami engedélyezés nem elegendő. Állami engedélyezés mellett is alakulhatnak szédelgő társaságok. Ez még nagyobb baj, mintha a nélkül alakulnak; mert visszaélések esetén a közönség az államot büntársnak tekinti.

Ennélfogva újabban a continensen mindenütt az állami engedélyezés rendszerét elejtve, oly szabályok felállítására törekvesznek, melyek által *a társaság vagyona a hitelezőknek minél hatályosabban leköttessék*. S ez kétségkívül a leghelyesebb.

Mindazok a szabályok, melyeket fentebb röviden felsoroltam, miként az alaptőke biztosításának és befizetésének módozatait, az alapítóknak a vezető és ellenőrző közegeknek felelősségét megállapító szabályok és így tovább, arra a célra irányulnak, hogy a hitelezők kielégítésére szükséges vagyon biztosítsassék. Az egyes törvények közt csak a részben van eltérés, hogy egyik ama szabályok felállítása körül nagyobb, a másik kisebb szigorral jár el. Így az 1884. évi jul. 1-ről kelt német birodalmi törvény a részvénytársaságokról szükségesnek látta szigorubb szabályokat felállítani, ellentétben az 1870. évi törvénnyel és a mi kt.-ünkkel is, melynek e részben igen számos fogyatkozása van.

A szövetkezeteknél, miként már fentebb érintve volt, a szabályozás csak arra irányul, hogy a szövetkezet *fennállása* alatt szerzett vagyon a hitelezőktől el ne vonassék. E célra azonban a tagok feltételes felelőssége mellett nincsenek oly szigoru szabályok felállítva, mint a részvénytársaságoknál. A mi törvényünk szerint elő van írva egyes fontosabb közgyűlési határozatoknak a cégjegyzékbe való bejegyzése, az évi mérleg közzététele, a vezető és ellenőrző közegek felelőssége, továbbá meg van állapítva, hogy a szövetkezet tagjai és az ezekben

<sup>20</sup> V. ö. *Primker* az Endemann-féle Hb. I. 494 és 501 s k. II.

előforduló változások nyilvántartassanak, hogy a szövetkezet feloszlása után annak vagyona a tagok közt csak akkor osztható fel, mintán a hitelezők kielégítve lettek, illetve kellő fedezetet kaptak és végül, hogy a szövetkezet hivatalból is felosztható, ha a közérdekre veszélyesnek mutatkozik.

Az eddigiek eredményét, röviden abban lehet összefoglalni, hogy abban az esetben, midőn a társulás alapját a tagok felelőssége képezi a hitelezőkkel szemben: a modern törvényhozások *az egyetemleges felelősség elvét törekvesznek legterjedelmesebben és leghatályosabban érvényre juttatni.* Midőn pedig a társulás alapját a társasági vagyon képezi, törekvésük az, hogy ama vagyon a hitelezők számára minél hatályosabban biztosítsák és lekötessék.

Ezen irányelvek, melyek elseje a közkereseti, másodika a részvénytársaságnál jut legteljesebb kifejezésre: a modern jogfejlődés *oly egészséges termékei, hogy azoktól eltérni semmi körülmények közt sem mutatkoznék célszerűnek.*

### III.

Mindazáltal kétségtelen, hogy ezen irányelvek mindegyikének kizárólag *egyoldalú* alkalmazása eddig sem mutatkozott célszerűnek s a jövőre nézve sem volna az. Egyfelől a korlátlan és közvetlen egyetemleges felelősség szabálya igen számos esetben a társakra oly súlyosan nehezednék, hogy azok inkább elállnának a társaság megalakításától, semhogy magukat ama szabály esélyeinek kitegyék. Másfelől pedig az a szabály, hogy a társaság vagyona a hitelezők számára legyen lekötve, következetesen alkalmazva, igen sok esetben szintén nem lehet előnyös. E szabály ugyanis azt tételezi fel, hogy az alaptőke előre meglegyen határozva, hogy az, vagy legalább annak egy része befizettség s hogy a társaság fennállása alatt változatlanul megmaradjon. Ámde az üzlet érdeke az, hogy az üzleti tőke mindig az üzlet követelményeihez mért legyen; azaz, hogy fokozódjék vagy csökkenjen ahhoz képest, a mint azt az üzlet érdeke megkívánja. A kereskedelmi forgalom egyik alapelve, hogy a kereskedő ne legyen kénytelen nagyobb tőkét az üzletben tartani, mint a mennyit ez megkíván s azt azonnal az üzletbe fektethesse, mihelyt ezt annak kiterjesztése szükségessé teszi. Ez azonban a vagyonlekötés szabályának merev alkalmazása mellett nem vihető keresztül.

Innen van, hogy már régebben történtek kísérletek a nehézségek elhárítására. Az eszköz azonban a cél elérésére nem az s ezt különösen kívánom kiemelni, hogy a felállított irányelvek egyike vagy másika *elejtessék*, hanem az, hogy azok oly módon egyesíttessenek, mikép *az egyik irányban tett engedelménnyel kapcsolatban a másik irányban a követelmények fokoztassa-*

*nak.* Azaz, ha szükségesnek látszik, hogy bizonyos esetekben a társaság tagjainak felelőssége enyhíthessék, akkor a hitelezők biztonsága érdekében multhatlanul szükséges a társasági vagyont hatályosabban lekötöni. A mit így a társaság tagjai egyik oldalon nyernek, annak megfelelő kárpótlást kötelesek a hitelezőknek a másik oldalon nyújtani. Vagy megfordítva, ha bizonyos esetekben szükséges a társaság tőkéjét mozgékonyabbá tenni, akkor elengedhetlen kellék a hitelezők érdekében a tagok bizonyos fokú felelősségét megállapítani. A mit így a hitelezők egyik oldalon veszítenek, annak megfelelő kárpótlást kapnak a másikon. Tehát nem felállított irányelveink elejtéséről, hanem azok oly vegyítéséről van szó, hogy így a társaság tagjainak és hitelezőinek ellentétes érdekei méltányos kielégítést találjanak.

Lássuk röviden, mennyiben sikerült ez már eddig is?

A mi első sorban az egyetemleges felelősség elvének enyhítését illeti, e részben Angliában az első lépés 1856-ban történt; megengedtetvén, miként fentebb kifejtve lett, hogy a részvénytársaság a tagok korlátolt felelőssége mellett is alakulhasson. Ugy Franciaországban, mint hazánkban és Németországban a tagok korlátolt felelőssége a hitelezőkkel szemben már korábban a betéti társaságok szervezetében is volt elérhető, mert hiszen itt a kültagok csak betétükkel felelnek. Mindazáltal e forma az igények kielégítésére nem volt elegendő. Részben ennek tulajdonítandó, hogy az 1867. évi francia törvény a kereskedelmi társaságokról a társulás egy új nemének — *société à capital variable* — alakjában lehetővé teszi, mikép az összes tagok a hitelezőkkel szemben korlátolt felelősséget vállaljanak.<sup>21</sup> Az 1867. évi porosz, később német birodalmi törvény a szövetkezetekről, a szövetkezeti tagok felelősségét ugyan nem teszi korlátolttá, de azt mégis annyiban enyhíti, hogy a társaság tartozásait csak az esetben kötelesek megfizetni, a mennyiben azok fedezésére a társaság vagyona nem elegendő. Felelősségük *korlátlan* ugyan, de *feltételes*. Az 1873. évi ápril 1-ről kelt osztrák tv. nemkülömben a magyar kt. még tovább mentek, a mennyiben lehetővé tették, hogy a szövetkezet tagjai annak tartozásaiért *korlátolt* és szintén *feltételes* felelősséget vállalhassanak. Ugyanezt teszi az 1889. évi máj. 1-ről kelt német birodalmi törvény a szövetkezetekről mely az 1867. évi törvényt hatályon kívül helyezven, megengedi, hogy a szövetkezet tagjai szintén korlátolt és feltételes felelősséget vállaljanak. (2. §. 3. p.)<sup>22</sup> Sőt e mellett a szövetkezeteknek oly nemét is szabályozza, melynél a tagok a társa-

<sup>21</sup> V. ö. *Boistel*: i. m. 239. s. k. II.

<sup>22</sup> A korlátolt felelősség mellett s annak feltételeiről különösen *Goldschmidt*: Verhandlungen des VIII. deutschen Juristentages II-ik kötetben 93. s. k. II.



ság tartozásaiért korlátlanul felelősek ugyan, de csak a társasággal s nem a hitelezőkkel szemben. Ezek tehát a szövetkezet tagjaitól fizetést követelni nincsennek jogosítva. (Eingetragene Genossenschaft mit unbeschränkter Nachschusspflicht.)

A mi a másik irányelvet, a vagyon csonkítatlan fentartásának szabályát illeti, e részben a legelső és egyik legnevezetesebb módosítást Angolország tette az 1862. évi társasági törvénnyel. E szerint a részvénytársaság olykép alakítható, hogy *heten* a hatóságnak bejelentik, miszerint egy bizonyos összeggel részvénytársaságot akarnak alakítani. E bejelentés folytán egyesületük testületi jogot nyer (company, ellentétben áll a partnerships), a nélkül, hogy a tőke befizetését igazolni kellene. Az csak később fizettetik be, ha az üzlet érdeke úgy kívánja, vagy a befizetés egészen el is marad. Franciaországban is az 1867. évi társasági törvénnyel létesített új társaság — *société à capital variable* — alakjában lehetséges, hogy az alapszabályokban megállapíttassék, mikép a tagok a betét nagyobbitására köteleztethessenek, vagy hogy a társaság tőkéjét leszállithassa. Nálunk és Németországban a cél elérhető a szövetkezetek által. Ezeknél egy meghatározott alaptőke biztosítása nem kívántatik s a már megszerzett tőke is változtatható. Azonban a szövetkezetek sem bírnak azzal a mozgékonyssággal, mely a tőke gyors változtatásához szükséges. Kétségkívül leggyorsabban változtatható a tőke a közkereseti és a betéti társaságnál; de itt megint a tagok felelőssége nagy.

Kitűnik a mondottakból, hogy már a jelenleg fennálló társasági formák keretében is eleget lehet tenni a fentebb felállított követelménynek, hogy egyes esetekben a kereskedelmi forgalom érdekeinek megóvása céljából szükséges az egyetemleges felelősség elvén enyhíteni, de úgy, hogy a mellett a társaság vagyona köttessék le hatályosabban és megfordítva, hogy egyes esetekben a vagyontételessék mozgékonyabbá, de csakis a tagok bizonyos fokú felelősségének megállapítása mellett.

De kérdés, vajjon azok ezen cél elérésére elégségesek-e? Kétségtelen ugyanis, hogy fejlett kereskedelmi forgalom mellett igen czélszerű, ha a társulati formák száma nagyobb, úgy hogy azok keretében a különböző igények hatályosabban kielégítést nyerhessenek. Ennélfogva a jelenlegi *társasági formák szaporítása a kellő feltételek mellett czélszerű lehet.*

Ebből indultak ki Németországban, midőn a múlt évben egy új társasági formát hoztak be. Ez az ugynevezett *korlátolt felelősségű társaság* — *Gesellschaft mit beschränkter Haftung*. — A törvénynek, melylyel megalkották, célja az volt, egyfelől lehetővé tenni, hogy egyesek enyhébb felelősség mellett társulhassanak, mint a közkereseti társaságnál, másfelől pedig, hogy

a társaság alaptökéje ne legyen oly merev, mint a részvénytársaságnál.<sup>23</sup>

Szükséges e törvényre és annak előzményeire befejezőképpen néhány megjegyzést tennem; nemcsak saját szerüségénél, de azon oknál fogva is, hogy köztudomás szerint jogintézményeinket Németországból szoktuk behozni.

A törvény egyik legnevezetesebb előzményét az a körülmény képezte, hogy a gyarmatkereskedelem a fennálló társasági formákban nem volt sikeresen folytatható. Ez azután felébresztette azt a tudatot, hogy a különböző igények kielégítésére általában szükséges volna a társasági formákat szaporítani. Nevezetesen, hogy célszerűnek mutatkoznék oly társulás formát létesíteni, mely a közkereseti és a részvénytársaság közt közép-helyet foglalva el, alkalmas volna a forgalom mindazon igényeinek eleget tenni, melyek sem a közkereseti társaság alakjában a tagok szigorú felelőssége miatt, sem a részvénytársasági formában, annak költséges és nehézkes szervezete miatt ki nem elégíthetők. A kérés már most az volt, hogy a cél miként éressék el?

A nézetek e részben két irányban ágaznak el. Az egyik szerint, melynek legfőbb képviselője volt *Oechelhäuser*, az új társasági formának *individualisticus* alapon kellene állania, vagyis a *közkereseti társaság* szervezetével kellene bírnia, de a tagok korlátolt felelőssége mellett. A másik szerint melynek főképviseelője volt *Hammacher*, a szervezésnek *collectivisticus* alapon kellene végbemennie, körülbelül úgy, a hogy a bányatársulatok vannak szervezve. E szerint tehát az új társaság főbb vonásaiban a részvénytársaság tulajdonságaival bírnia.

Daczára annak, hogy a legfőbb irányadó tényezők<sup>24</sup> az előbbi irány mellett nyilatkoztak, a német törvényhozás az új társaságot mégis az utóbbi irányban szervezte. Így tehát a korlátolt felelősségű társaság nem egyéb *mint a részvénytársaságnak egy enyhébb formája*. Ki van mondva, hogy a társaságnak legalább 20,000 márkával kell megalakulnia, hogy ez összegnek legalább negyedrésze a bejegyzés előtt befizetendő, hogy annak leszállítása csak bizonyos cautélák mellett lehetséges hogy a társaság (köz) gyűléssel bír, melyen a határozatok szótöbbséggel hozatnak és hogy vannak külön üzletvezetői és felügyelő-bizottsága. *A tagok a hitelezőknek egyáltalában nem felelősek*. Legnevezetesebb ujitása pedig az, hogy a tagok a többség

<sup>23</sup> A törvény történetére nézve v. ö. *Reisser*: Zur Revision des deutschen Handelsgesetzbuches 290 s k. II. és *Goldschmidt*: Alte u. neue Formen der Gesellschaften. Nálunk ismertette dr. *Neumann Ármin* a jogászeget egyik múlt évi felolvasásán.

<sup>24</sup> L. a részleteket *Riesser*: i. m. 290 s k. I.

által pótbeszítésekre, melyek lehetnek korlátoltak, vagy korlátlanok, szoríthatók. Végül csak néhány szabály van a közkereseti társaságtól átvéve.

Önkéntelenül is felmerül a kérdés, vajjon helyes volt-e a szabályozás ezt a módját választani?

*Goldschmidt*<sup>25</sup> — a német kereskedelmi jogászok legkiválóbbja — azt a leghatározottabban kárhoztatta. És nem minden ok nélkül. Mert az új törvény nem tett egyebet, mint azt, hogy a részvénytársasági törvény leggondosabban kidolgozott szabályait elejtve, egy új részvénytársaságot szabályozott, a nélkül azonban, hogy a *tagok felelősségének kellő fokozása* által a hitelezőknek elegendő garantiát nyújtott volna. Mert ilyennek nem tekinthető az, hogy a társaság pótbeszítésekre szoríthatja a tagokat, ha *akarja*, melyel különbben a tagok nem is a hitelezőknek, hanem csak magának a társaságnak tartoznak. Az új törvény egyoldalulag enyhíti a társaságok szervezésének azon irányelvét, hogy a társaság tőkéje a hitelezőknek csonkítatlanul megtartassék, a nélkül t. i. hogy a másik irányelvet, a tagok felelősségét kellően szigorítaná.

Ámde az ilyen szabályozás nem kívánatos. Nem volna ennél fogva czélszerű az sem, ha a mi törvényhozásunk, a német példát követve, ezt az új társasági formát behozni akarná; legkevesbé addig, míg részvénytársaságainkat, de különösen szövetkezeteinket eléggé szilárd alapra fektetni nem sikerül.

Ezzel a megnyitási ünnepély véget ért.

A tanári karra vonatkozólag a következő adatok említendők:

A statistika és magyar közigazgatási jog tanszékére a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr m. é. július hó 14-én 30509. sz. a. kelt rendeletével dr. Szolcsányi Hugó egri érseki joglyceumi tanárt nevezte ki ny. r. tanárrá. Az új tanár hivatali esküjét a szokott ünnepélyes módon m. é. aug. 30-án tette le, minek következtében fizetése és lakpénze ugyan csak a m. évi szept. 3-án 41111. sz. a. kelt ministeri rendelettel m. évi szeptember 1-től utalványoztatott.

Dr. Bozóky Alajos igazgatót, ő császári és apostoli kir. Felsője m. évi június hó 17-én kelt legfelsőbb elhatározása alapján a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr m. évi aug. 1-én 28561. sz. a. kelt m. rendeletével a VI. fizetési

<sup>25</sup> Alte u. neue Formen stb.

osztály második fokozatába, dr. Magyary Géza ny. rk. tanárt pedig a VIII. fizetési osztály harmadik fokozatába sorozta m. évi jul. 1-től számítva.

Dr. Hoványi Gyula ny. r. tanár a m. é. augusztus 7-én 36736. sz. a. kelt ministeri rendelettel az első ötödévi fizetési pótlék élvezetébe léptettetett elő, még pedig m. évi okt. 1-től számítva.

Dr. Szolcsányi Hugó ny. r. tanárnak a m. é. decz. 23-án 53914. sz. a. kelt ministeri rendelettel az egri érseki joglyceumnál töltött tanári évei teljesen beszámíttatván, részére 3 ötödévi fizetési pótlék utalványoztatott, még pedig mult évi szeptember 1-től.

Csepő Páter a művelődéstörténet magántanára f. é. jan. 29-én ezen állásáról lemondott; a kar felterjesztésére a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr f. évi febr. 27-én 6245. sz. a. kelt magas rendeletével megengedte, hogy a művelődéstörténetet a f. 189<sup>3</sup>/<sub>4</sub> tanév II. felétől kezdve külön jutalomdíjra való igény nélkül, azonban kötelező heti óraszámán belül, dr. Szolcsányi Hugó ny. r. tanár adja elő.

Végül említendő, hogy a tanév elején dr. Nagy Ernő ny. r. tanár a m. évi aug. 20-án 40646. sz. a. kelt ministeri rendelettel utánpótlás kötelezettsége mellett mult évi október hó 8-ig terjedő szabadságidőt nyert.

A kassai kir. jogakademiának az állami budgetbe történt átvétele következtében a kath. tanulmányi alapból már csak a nagyváradi és a pozsonyi kir. jogakademiák tartatnak fen. Az ezen két kir. jogakademiánál alkalmazott igazgatók és ny. r. tanárok rangsorát a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr f. é. febr. 15-én 7819. sz. a. kelt rendeletével a következőkép állapította meg.

*Hatodik fizetési osztály:*

1. Dr. Ekmayer Ágost, 1869. évi szept. 15-től 2500 frt fizetéssel, 560 frt lakpénzzel (Pozsony).
2. Dr. Kautz Gusztáv, 1872. évi okt. 26-tól 2500 frt fizetéssel, 480 frt lakpénzzel (Győr).
3. Dr. Bozóky Alajos, 1881. évi julius 14-től 2500 frt fizetéssel, 480 frt lakpénzzel (Nagyvárad).

*Hetedik fizetési osztály, egyenkint 2000 frt fizetéssel és 420 frt (Pozsony), illetőleg 360 frt (Nagyvárad) lakpénzzel.*

1. Dr. Scheffer Vilmos, 1866. évi jan. 25-től, Pozsony.
2. Dr. Rentmeister Antal, 1867. évi decz. 10-től >
3. Dr. Fésüs György, 1870. október 18-tól >

4. Dr. Vutkovich Sándor 1871. jan. 5-től Pozsony »
5. Dr. Révfy László, 1872. évi szeptember 21-től »
6. Dr. Sipos Árpád, 1873. évi május 6-tól Nagyvárad.
7. Dr. Virozsil Tivadar 1874. évi szept. 14-től, Pozsony.
8. Dr. Molnár Imre, 1875. szeptember 30-tól, Nagyvárad.
9. Dr. Ortway Tivadar, 1875. évi okt. 11-től, Pozsony.
10. Dr. Persz Adolf, 1881. évi jan. 22-től, Nagyvárad.
11. Dr. Wertheimer Ede, 1881. évi jan. 22-től, Pozsony.
12. Dr. Nagy Ernő, 1885. évi jan. 9-től, Nagyvárad.
13. Dr. Hoványi Gyula 1888. szept. 10-től »
14. Dr. Kmetty Károly, 1892. évi jul. 11-től, Pozsony.
15. Dr. Szolcsányi Hugó, 1893. jul. 14-től, Nagyvárad.

A lefolyt tanévben a jogakademia részt vett:

1893. szept. 21-én ama tisztelgő küldöttségek között, melyek főmagasságú dr. *Schlauch Lőrincz* bibornok-püspök urat, püspöksége 20. évfordulója alkalmából üdvözölték.

1893. évi okt. 4-én, mint ő császári és apostoli kir. Felsege legmagasabb névnapján a helybeli I. sz. székesegyházban tartott ünnepélyes hálaadó isteni tiszteleten.

1893. évi okt. 9-én bucsútisztelgésen volt nagyméltóságú br. *Döry József* urnál, Biharmegye és Nagyvárad város nyugalomba vonult főispánjánál.

1893. évi okt. hó 19-én az igazgató, dr. Hoványi Gyula, dr. Szolcsányi Hugó és dr. Magyary Géza tanárokból álló küldöttség személyesen köszönte meg gf. *Csáky Albin* vallás- és közoktatásügyi minister úr ő nagyméltóságának, valamint dr. Berzeviczy Albert államtitkár úr ő méltóságának az igazgató s a jogtanárok fizetéseinek az 1892. évi IV. t.-cz. értelmében fogatosított rendezését.

1893. évi okt. 25-én részt vett dr. *Beöthy László* új főispán beiktatási ünnepélyén és testületileg tisztelgett nála a rákövetkező napon.

1893. évi decz. 16- és 17-én a jogakademia tanári kara és polgársága dr. *Bozóky Alajos* igazgató 25 évi tanárkodásának emlékére jubileumi ünnepélyt rendezett, melynek lefolyása a helybeli lapok m. évi decz. 17. és 19. megjelenő számaiban foglalt tudósítások és levéltári adatok nyomán alább részletesen van leírva.

1884. évi jan. 6-án üdvözlő táviratot intézett az igazgató

az akademia nevében *Jókai Mór* koszorús költőnkhez 50 évi írói jubileuma alkalmából.

1894. évi márczius 18-án résztvettünk a Szigligeti-Társaság által az akademia dísztermében rendezett Szigligeti-emlék-ünnepélyen.

1894. márcz. 20-án *Kossuth Lajos*, a haza nagy fiának halálhíre vételével, mely az egész nemzetet gyászba borította, az akademia gyászlobogót tűzött ki, mely a nagy halott eltemetése napjáig lengett le az épületről, azonfölül a tanári kar 20 frttal járult a Kossuth-szobor felállításának költségeihez.

1894. évi május 6-án részt vettünk a nagyváradai kath. vallású világiak ama tisztelgő küldöttségében, mely *Vinkler József* sardicai czinz. püspök és nagyváradai I. sz. kanonok urat áldozárságának 50 éves jubileuma alkalmából üdvözölte s 30 frttal járultunk az ugyanezen alkalomból a Szent László m. királyról nevezett nagyváradai koldusápoló intézettel kapcsolatos figyermek menedékház javára ugyancsak a világi katolikus polgárok által a jubiláns tiszteletére gyűjtött 1000 frtnyi alapítványhoz, kifejezést akarván adni ez által szeretetök, tiszteletök és hódolatuknak az emberbaráti érzelmeiről országszerte ismeretes jubiláns püspök iránt, a ki ezen annyira humánus intézet létesítésére, fentartására és felvirágoztatására immár számos ezreket áldozott, hogy az elzüllés veszélyének kített szülötlen árvákat a társadalom részére megmentse s a haza hasznos polgáraivá nevelje.

1894. évi május 17-én az igazgató a kar nevében üdvözlő táviratot intézett mgos. dr. báró *Roszner Ervin* urhoz, Máramaros vármegye főispánjává történt beiktatása alkalmából, mert az új főispán 11 éven át az itteni tanári kar tagja volt.

---

Évről évre tapasztaljuk, hogy a nagyváradai kir. jogakademia a legszélesebb körök megtisztelő figyelmében részesül. A lefolyt tanévben ugyanis: *J. M. Chuch* Mars-Hillről (az Egyesült Államok North-Carolina nevű államában) tudományos czélból akademiánk mult évi almanachját kérte, melyet természetesen szives készséggel elküldöttünk; a folyó évben Budapesten tartandó nemzetközi közegészségi és demografiai congressus szervező bizottsága pedig a congressusban leendő részvételre akademiánkat is felhívta, melyen a kar dr. Szolcsányi Hugó ny. r. tanárral képviselteti magát.

---

Az előadások a felsőbb helyen jóváhagyott leczkerend szerint a törvényes szünetek kivételével mult évi szept. 16-tól f. é. jun. 2-ig bezárólag tartattak. Megemlítendő, hogy Nagyváradon nem volt a koleraveszedelem annyira fenyegető, hogy miatta az előadásokat el kellett volna halasztani avagy felfüggeszteni. Az idén kivételesen a másodévi joghallgatók is hallgatták a művelődéstörténetet, mert ezen tantárgy nekik a mult évben, midőn első évesek valának, elő nem adatott. Gyakorlati előadásokat az idén is tartottak, még pedig Dr. Bozóky Alajos a pandektajogból, Dr. Persz Adolf a jogtörténetből, Dr. Nagy Ernő a magyar közjogból, Dr. Hoványi Gyula a jogbölcészészetből és a büntető jogból, Dr. Magyary Géza a váltójogból.

Az alap- és évvégi elméleti államvizsgálatok f. évi junius 11-től 23-ig tartattak; a tanévet ünnepélyesen berekesztő Te Deum f. évi junius hó 3-án tartatott a prémontrei templomban.

---

## DR. BOZÓKY ALAJOS

### 25 évi tanári jubileuma.

Mult évi szeptember 29-én töltötte be az igazgató jogtanári működésének 25. évét. Az akadémiai polgárság mindjárt az 189<sup>3</sup>/<sub>4</sub>. tanév kezdetén elhatározta, hogy az igazgató 25 évi tanári jubileumát ünnepélylyel üli meg. Tervét csak mult évi december 16-án és 17-én valósíthatta meg; de ezt oly módon tette, hogy az ünnepély mind az igazgatóra, mind az ifjuságra nézve felejtethetlenné vált.

December 16-án este imposáns fáklyásmenettel lepte meg az ifjuság az igazgatót kőfaragó-utczai lakása előtt. A félkörben felállott akadémiai polgárság érzelmeit lendületes beszédben Wawrek Kálmán III. é. joghallgató tolmácsolta, mire a fáklyavivő ifjuság zúgó éljenzésbe tört ki. Az éljenzés csillapultával az igazgató a következő rövid beszéddel felelt:

Szeretett akadémiai polgárok!

Kedves tanítványaim!

Midőn arról értesültem, hogy Önök tanárkodásom 25 évi jubileumát ostentative megünnepelni készülnek, evvel az elhatározásukkal nehéz dilemmába sodortak engemet. Ha néma megadással tűröm, hogy engem megünnepeljenek, bizonyára akadnak, kik passivitásomat hiúságra magyarázzák, jöllehet mi sem áll távolabb én tőlem, mint az, hogy kötelességem teljesítése fejében bárki részéről különös elismerésre számítanék; ha pedig terveiket meghiusítom, Önöket sértem meg, sőt büntetem, a miért őszinte szeretetöknek és ragaszkodásuknak ki-

fejezést adni akartak. Ezen két baj közül az előbbit tartottam kisebbnek és inkább azt választottam, mert a tanár és tanítványai közötti őszinte bizalmat és szeretetet a sikeres működés elengedhetetlen alapfeltételének tekintettem mindig és tekintem a jelen ünnepélyes perczben is.

Hogy immár 25 évet tölthettem be a tanári pályán, azt a Mindenhatónak, a kitől minden jó ered, köszönöm, hogy életemnek ezen immár meghaladt szakaszát reám nézve feledhetlenné tették, ezt Önöknek köszönhetem. Megragadom tehát az alkalmat, hogy ezennel forró köszönetemet nyilvánítsam Önöknek irántam oly imposans módon tanusított szeretetök és ragaszkodásukért és arra kérem Önöket, legyenek meggyőződve, hogy ezentúl is a meddig csak erőm engedi, első sorban mindig a gondjaimra bízott ifjuság szellemi előhaladása és a hol reá alkalom kínálkozik, anyagi érdekeinek előmozdítása lesz az én vezérszablamom, mely engem kalauzolni fog. Még egyszer köszönöm szívességöket s kérem Önöket, tartsanak ezentúl is legjobb barátjuknak.

E beszédre az ifjuság viharos éljenzéssel felelt s azután a legnagyobb rendben széteszlott.

Akademiánk évkönyveit egy igazán fényes lappal gazdagította a következő napon lefolyt tulajdonképi jubileumi ünnepély.

D. e. 10 órakor a tanári kar felkereste az igazgatót lakásán, hol dr. Sipos Árpád ny. r. tanár tolmácsolta a kar szencsekívánatait s hívta meg őt a tisztelői és tanítványai által rendezeti ünnepélyre a jogakademia disztermébe, melyet ez alkalomból nagyszámú közönség zsufozásig megtöltött.

Jelenvoltak névszerint: báró Döry József ny. főispán, v. b. t. t., dr. Nogáll János felsz. püspök és káptalani nagyprépost, Winterhalter Antal, Petrovics Ferencz, Andrássy János, Széchenyi Jenő nagyváradi I. szert. kanonokok, Jelenffy Kornél kir. ítélő-táblai tanácselnök, Sal Ferencz kir. tanácsos, polgármester, Medvigy Mihály, Urbán Adolf, Dobossy Alajos, Poynár Dénes kir. ítélő-táblai bírák, Harmathy Károly kir. táblai elnöki titkár, Hlatky Endre, az ügyvédi kamara elnöke. Nátafalussy Kornél, tankerületi főigazgató, Tóth Dezső megyei főügyész, Papp János megyei főjegyző, Kiss Elek központi főszolgabíró, Hoványi Géza takarékpénztári vezérigazgató, Reismann Mór bankigazgató, Rádl Ödön, Tóth Márton, dr. Márkus László, dr. Adorján Ármin, Nesztor József, dr. Fleischer Lajos, dr. Sarkadi Lajos, Schütz Albert, dr. Friedländer Sámuel, Váradi Mór és még más ügyvédek, Kotunovics Sándor főgymnasiunai igazgató a prémontrei tanári karral, Vidovich Bona-



ventura főreáltanodai igazgató a tanári karral, dr. Thury Ignác belényesi kir. közjegyző, Olasz Gyula, Schenk Emil, K. Nagy Sándor kir. törvényszéki bírák, dr. Hoványi Ferenc városi főorvos, dr. Baróthy Ákos, dr. Berkovits Miklós, dr. Kornstein Lajos, dr. Grósz Albert, dr. Nemes Áron, dr. Konrád Márk, dr. Fráter Imre orvosok, Bozóky Béla államvasuti főmérnök, dr. Bulyovszky József kir. ügyész, dr. Genthon Ferenc kir. alügyész, Csathó Zsigmond albiró, Podhraczký Ferenc, az akadémia volt hitszónoka, dr. Székely István jelenlegi hitszónok, Dencs János, Nemeskey Andor r. kath. plebánosok, a jogtanári kar, az akadémiai ifjuság, az igazgatónak számos régi tanítványa, barátja és tisztelője.

Midőn dr. *Bozóky Alajos* a jogtanárok kíséretében a díszterembe érkezett, harsány éljenzés fogadta őt, melynek elhangzása után *Baróthy Pál* IV. éves joghallgató, idei önképző köri elnök, lépett az emelvényre és a következő átgondolt lelkes beszéddel üdvözölte a jubiláns igazgatót:

Nagyságos igazgató úr!

Szeretve tisztelt tanárunk!

Kedvesebb nap az életben nem lehet, mint az, midőn a létnek egy tekintélyesebb szakáról visszapillantva a multa, nyugodt önérzettel s tiszta lelkiismerettel mondhatjuk, hogy éltünk nyomtalanul nem mult el.

Egy ilyen kedves napja van ma Nagyságodnak, a midőn 25 évre visszapillantva örömmel mondhatja el, hogy e negyed század alatt annyi jót művelt, annyi nemeset cselekedett, annyi magasztosat alkotott, a mennyit tehetni csak kevés halandónak adatott.

Mi, a kiket Nagyságodhoz a hálás tanítványi kötelék fűz, egybesereglettünk, hogy szerény szavakkal bár, de őszinte, igaz szívből fakadó érzelmekkel üdvözöljük a sikerekben gazdag negyedszázados munka jubileumán.

Szívünkből kívánjuk, hogy leljen boldogító örömet a mult sikerében. Szívünkből kívánunk sok szerencsét a jövőhöz. A munka el van kezdve, de befejezve nincs. Ajándékozza meg a magyarok Istene Nagyságodat az életkor végső határáig megtörhetlen egészséggel és kifogyhatatlan munkakedvvel, hogy mindazt, a mit közművelődésünk emelése, a tudomány s különösen a hazai jogirodalom fejlesztése, a magyar nemzeti állam megerősítése, főiskolánk tanítványainak előrehaladása, kiművelése és hön szeretett családja érdekében tervezett és tervez, épen olyan fényes eredménnyel fejezhesse be, mint a milyen

tiszta meggyőződés vezérli mindig cselekedeteiben. Bennünket pedig tartson meg továbbra is nagybecsü szeretetében és jóindulatában, melyet kiérdemelni és tőlünk telhetőleg viszonzni mindenkoron fő és kedves kötelességünk leend.

A magyarok Istene sokáig éltesse!

E beszédet perczekig tartó éljenzés kísérte.

Azután *Schütz Gyula* IV. éves joghallgató egy hosszabb értekezésben dr. Bozóky Alajos irodalmi és társadalmi működését méltatta, többek között ezeket mondván: A midőn a nagyváradi kir. jogakademiának egy negyedszázad óta lelke, vezére, az 1863. évben a budapesti egyetem által koszorúzott pályaművével, a »Praetori jog«-gal a jogirodalom terére lépett, a feladat épen nem volt könnyűnek mondható. Hiányzott s azért előbb meg kellett teremteni azt az alapot, melyen a tudományt a modern igényeknek megfelelően továbbfejleszteni lehetett s nevelni kellett azt a közönséget, mely a laikus előtt oly száraznak látszó magánjogi tudományos fejtegetések iránt kellő érdeklődéssel viseltetett. De a szépért és nemesért lelkesülő idealismus, a tehetséggel párosult vasszorgalom leküzd minden akadályt; a minthogy a mi szeretve tisztelt tanárunk is elhárított mindent, mi nagy czéljainak elérésében gátolta; alkotott nagyot, alkotott sokat; s ma férfikora delén, teljes testi és lelki rugékonyságban visszapillantva eddigi működésére s azon útra, melyet jogirodalmunk egy negyedszázad óta megtett, honfiúi szívében bizonynyal örvendezve látja, hogy a fiatal hajtás terebélyes fává nőtte ki magát. Dr. Bozóky Alajosnak a jogirodalom és művelődéstörténelem terén szerzett írói érdemei méltatása után ekkép fejezte be értekezését:

Mi nem rendelkezünk azzal az autonom szabadsággal, melylyel egykor a bolognai és párisi egyetemek diákjai bírtak, kik maguk választották rectorukat; de ennél a lélekemelő ünnepélynél, ebben a felemelő perczben kijelentjük, nemcsak a magunk, hanem mindazok nevében, kik e negyedszázad alatt ugyanazon gondos, szeretetteljes vezetésben részesültek, hogy Nagyságod a mi választásunk nélkül is a mi rectorunk volt!

Tartsa meg a magyarok Istene Nagyságodat teljes testi és lelki erőben még sokáig, nagyon sokáig, a magyar haza, a magyar jogtudomány, ezen kir. főiskola, tanítványai és övéi javára!

Isten éltesse! (Éljenzés.)

Ezután *Czeglédy István* IV. é. joghallgató, a jogászsegélyző egyesület elnöke, átnyújtotta az igazgatónak az ifjuság emléktár-

gyát, egy díszes irókészletet, kék bársonnyal bélelt tölgyfatokban, a következő beszéd kíséretében:

Nagyságos kir. tanácsos, Igazgató úr!

Szeretett Tanárunk!

A nagyváradi kir. jogakademia polgárai szívök sugallatának engedve, örömmel és lelkesedéssel ragadták meg az alkalmat, hogy Nagyságod iránt, ki egy negyedszázad óta e város társadalmának egyik legtiszteletre méltóbb alakja, ezen főiskolának lelke, vezére, újjáteremtője; tanári működésének 25 éves évfordulója alkalmából tiszteletüknek és szeretetüknek kifejezést adjanak.

Engedje meg Nagyságod, hogy ezen, a mai előttünk örökre felejthetetlen szép napon pályatársaim nevében azon kéréssel fordulhassak Nagyságodhoz, hogy figyelmünknek ezen csekély jelét tőlünk elfogadni kegyeskedjék.

Mi soha sem fogjuk elfelejteni azon atyai szeretetet, melyben Nagyságod bennünket részesít, nem fogjuk elfelejteni, hogy mivel tartozunk ezen főiskolának, a mi Alma Materünknek, mivel nagytudományú tanárainknak, első sorban e magyar hazának.

Igyekezni fogunk méltók lenni a jogász névre, méltók Nagyságod változhatatlan szeretetére.

Ez érzelmektől áthatva kiáltjuk ma egy szívvel, egy lélekkel: az Isten éltesse Nagyságodat, a mi szeretett igazgató tanárunkat!

A perczekig tartó zajos eljenzés lecsillapulta után dr. *Bozóky Alajos* igazgató könnyekig meghatva körülbelül a következő szavakkal köszönte meg az iránta tanusított ragaszkodás ezen megindító nyilvánulását:

Szeretve tisztelt tanítványaim!

Mélyen tisztelt uraim!

A mindenható Isten jóvoltából sikerült a mai napot elérnem. Néki köszönhetem, hogy erőt adott, hogy idáig kötelességemet teljesíthettem és célomat elérhettem. Huszonöt évvel ezelőtt számot vetettem hajlamaimmal és szerény tehetségeimmel és azután a jogtanári pályára léptem. Hogy ezt a huszonöt évet szakadatlanul a nagyváradi kir. jogakademián tölthettem el, ez a körülmény megszerezte nekem azt az örömet, hogy láthattam, hány jeles férfi haladt az általam tanított elvek nyomán a közügyek terén, hasznos szolgálókat teljesítve a hazának, miért joggal elmondhatom, nem hiába működtem. A mai

ünnepély, és ezek a meg nem érdemelt ovatiók új erőt öntenek belém, hogy ezután is minden törekvésemet az ifjúság tanítására és kiművelésére s a tudománynak minél szélesebb körben való terjesztésére fordítsam.

Fogadják e meleg, jól eső megtiszteltetésért és ovatióért forró köszönetemet!

Az akadémiai ifjúság valamint a jubilans tiszteletére egybegyűlt nagyszámu közönség még egyszer harsány éljenzésbe tört ki, mire az ünnepély a díszteremben véget ért.

Azután részint hivatali helyiségében, részint saját lakásán keresték föl üdvözlétükkel a jubilans igazgatót báró Döry József v. h. t. t. volt főispán, Dr. Beöthy László jelenlegi főispán (az igazgató egykori tanítványa), Dr. Nogáll János és Vinkler József püspökök, Winterhalter Antal és Széchenyi Jenő nagyváradi l. sz. kanonokok, a »Szigligeti társaság« küldöttsége Rádl Ödön elnök, a biharmegyei orvosgyetel küldöttsége, Dr. Konrád Márk elnök, a helybeli főgymnázium, főreáliskola, kereskedelmi középiskola és a nagyváradi olaszii tanítótestület Kotunovits Sándor, Vidovits Bonaventura, Propper N. János és Stark Gyula igazgatók vezetése alatt. *BCU Cluj / Central University Library Cluj*

Dr. Nogáll János püspök és Winterhalter Antal kanonok a jubiláló igazgató tiszteletére diszebedőket adtak, melyekre a jogtanári kar is hivatalos volt.

Részint táviratban, részint levélben fejezték ki szerencsekívánataikat: Dr. Berzeviczy Albert vallás- és közoktatásügyi m. kir. min. államtitkár, Leövey Sándor miniszteri tanácsos, Pável Mihály v. b. t. t. nagyváradi gör. kath. püspök és Laurán Ágoston gör. kath. kanonok (Belényesből), Dr. Földes Béla, Dr. Vécsey Tamás, Dr. Zsögöd Benő budapesti egyetemi jogtanárok, a kassai, sárospataki, egri, pécsi, debreczeni, eperjesi és kecskeméti jogakademiák, Dr. br. Roszner Ervin Hontmegye főispánja, Csutáry Lajos orsz. közegészségügyi tanácsos, Ritoók Zsigmond a nagyváradi kir. ítélőtábla elnöke, Miskolczy Barnabás kir. közjegyző, és számosan volt tanítványai közül.

Nagyváradi város tanácsa pedig következő átiratot intézett az igazgatóhoz:

Nagyságos igazgató úr!

A köztevékenységnek bármely terén 25 éven át lelkiismeretesen teljesített munka önmagában olyannak tekintendő, mint a mely az elismerést méltán felköltheti

Annál mélyebbre kell gyökerezni az elismerés szálainak, mely egy negyed századon át, nem csak laukadatlan, de fokozatosan emelkedő buzgalommal a tanügy terén betöltött eredményes tevékenységhez fűződik.

*Nagyságod* pedig immár egy negyed századon át odaadó munkásságot és ernyedetlen szorgalmat fejt ki a czéiből, hogy a hazának hasznos polgárokat neveljen, s a jogirodalom addig vagy egészen ismeretlen, vagy legalább nem a kellő mérvben ismert mezején is uttörővé váljék.

Nem lehet feladatunk jelen átiratunk keretében méltatni azon eredményeket és sikert, melyek közhasznu működését már is koszorúzták: hiszen ezen eredmények és siker nagy kiterjedésű volta nem csak e város falai között, de az egész hazában, sőt a külföldön is hova tovább ismeretessé válik; mire nézve elég megemlékeznünk a felől, hogy azok felett ő *Felsége* koronás királyunk, már évek előtt méltóztatott legkegyelmesebben elismerését kifejezni.

De miután mi *Nagyságodat* nem csak azért, mert áldásos tevékenységét a városunk területén lévő jogakademia tanári székén és élén fejtette ki, hanem azért is, mert városunk közügyei iránt folytonosan tanusított érdeklődése köztudomásu, méltó büszkeséggel tartjuk városunk hű fiának: feljogosítva érezzük magunkat arra, hogy *Nagyságodat* jogtanári és írói tevékenységének negyedszázados évfordulója alkalmából szívélyesen üdvözljük.

Fogadja *Nagyságod* tiszteletünk nyilvánítása mellett kifejezését ama hű óhajtásunknak is, hogy a mindenható még sokáig részesítse *Nagyságodat* áldásaiban; s adjon erőt egészséget, valamint teljes sikert szeretett Hazánk javára kifejtendő további működéséhez.

Kelt Nagyvárad város tanácsának 1893. decz. 20-án tartott üléséből.

*Sal Ferencz* s. k.

P. H.

kir. tanácsos, polgármester.

Erre az igazgató következőleg válaszolt.

Nagyságos kir. Tanácsos Polgármester úr!

Nagyvárad város tekintetes Tanácsa a f. 1893. évi deczember 20-án Nagyságod elnöklete alatt tartott ülésében hozott határozata alapján kegyes volt engem huszonötévi jogtanári jubileumom alkalmából egy megleghangu átirattal üdvözölni.

A tekintetes Tanácsnak ezen elismerő üdvözlete kétszerte kedves előttem és lekötelező reám nézve, mert hiszen a kül-

földi tanulmányutamból való hazatértem után azonnal itt Nagyváradon kezdtem meg jogtanári működésemet, melyet azóta szakadatlanul itt folytattam és a Mindenható segítségével most is folytatok, az igazán szívemhez nőtt nagyváradai jogakademia felvirágoztatása s ez által városunknak mint egy nagy vidék szellemi gócpontjává avatása és ezen küldetészerű rendeltetésének megfelelő magaslatán való fentartása, sőt lehető továbbfejlesztése képezi *elmozdíthatatlan* életcéloimat, melynek érdekében életemnek immár javarészét eltöltöttem.

Fogadja Nagyságod a tek. városi Tanácsosal együtt a szives üdvözlétért forró hálámat és engedjék reméllenem, hogy a fentebb jelzett törekvésemben mindenkor készséges jó akaratokra és támogatásokra számíthassak.

Megkülönböztetett tisztelettel maradván

Nagyváradon, 1893. decz. 24-én.

*Dr. Bozóky Alajos,*

kir. tanácsos, jogakademiai igazgató.

Az annyi oldalról tapasztalt jóindulatot legalább némiképen viszonzandó, az igazgató a tanári kart, számos tisztelőjét és jóbarátját, volt és jelenlegi tanítványát 1894. évi jan. 11-én estélyre kérte magához, hogy alkalma legyen a sok jó kívánságot és üdvözlét közvetlenül még pedig családja körében megköszönhetni.

Végül említendő, hogy a »Szigligeti Társaság« f. 1894. évi ápril 4-én dr. Bozóky Alajost tiszteletbeli tagjává választotta.

Közli: *Dr. Persz Adolf.*

Részvétét fejezte ki a kar *Sántha Barna* joghallgató elhunytá alkalmából, az ő édes atyjának, *Sántha Istv.* nagyszalontai ügyvédnek, *Dékány István* kecskeméti jogtanár halálakor a kecskeméti jogakademiának, dr. *Török József* elhunytá alkalmából a debreczeni jogakademiának, és dr. *Szilágyi Ede* orvostanár halála alkalmával *Szilágyi Dezső* igazságügyi miniszter urnak és a kolozsvári t. egyetemnek.

## V. A TANÁROK IRODALMI MŰKÖDÉSE.

Dr. *Bozóky Alajos* igazgató-tanártól megjelentek:

1) Megnyitó beszéd a tanév kezdetén; lásd jelen Almanach 7 és k. l.

2) Per il XXV anno d'insegnamento di Filippo Serafini, Firenze 1892. 474. l. Ismertetés a Jogt. Közl. 1893. évf. 35-ik számában.

3) Harmadik egyetem, avagy három új egyetem; a »M. Ujság« 1893. évi 287. számában.

4) A kötelező jogtudorság elejtése; u. o. az 1893. évi 343. sz.

5) Valláserkölesi viszonyok a római császárság fénykorában. Nagyvárad, 1894. 298 lap. (Szerző sajátja.)

6) Az új osztrák jogtanulmányi és vizsgálati rendszer. A Jogtud. Közl. 1894. évf. 7. számában.

Dr. *Sípos Árpád* ny. r. tanártól megjelent:

A szénbányászat joga és a földbirtok; a Közgazdasági és Közigazgatási Szemle 1893. évfolyamában és külön lenyomatban. Budapest, 1894. 125 lap.

Dr. *Nagy Ernő* ny. r. tanártól megjelentek:

1) A szabadelvű demokrácia. Budapesti szemle 1893. évf.

2) Az új államtudományi kar Lilleben és a belga vizsgálati reform. Athenaeum 1893. évf.

3) Dupriez les ministres dans les principaux pays. Budapesti szemle 1893. évf.

4) Revue de droit publique et de la science politique; az Athenaeum 1894. évf.

5) Közjogi cikkek a »Pallas«-féle Nagy Lexikonban.

6) A felső ház intézménye a különböző alkotmányokban. Nagyvárad, 1894. évf.

Dr. *Magyary Géza* ny. rk. tanártól megjelentek:

1) A kereskedelmi társaságok szervezésének irányelvei; megjelent a »Jog« 1893. évfolyamában, külön lenyomatban és a jelen Almanachban 12 s k. l.

2) A közkereseti társaság képviselőinek hatásköre; megjelent a Jogt. Közl. 1894. évf. 6 sz.

3) A kereskedelmi társaságok reformja Franciaországban. U. o. 13. sz.

4) Magyar tengerjog, írta Nagy Ferencz, bírálatos ismertetés. U. o. 22. sz.

A tanárok irodalmi működését a lefolyt évben is lényegesen előmozdította ama szíves készség, melylyel a budapesti m. k. t. egyetem könyvtára a kívánt műveket rendelkezésre bocsátotta, a miért e helyen az akadémiai igazgatóság forró köszönetét nyilvánítani kedves kötelességének ismeri.

## VI. IFJUSÁGI EGYLETEK.

### 1. Joghallgatók segélyező egylete.

Elnök: Czeglédy István IV. éves joghallgató.  
 Alelnök: Salacz Ferencz II. éves joghallgató.  
 Főjegyző: Nagy Zoltán II. éves joghallgató.  
 Pénztáros: Hraball Ottó III. éves joghallgató.  
 Ellenőr: Dipold Károly I. éves joghallgató.

#### *Bizottmányi tagok:*

Baróthy Pál, Handl József, Schütz Gyula, Tury Kálmán IV. éves, Beliczay Kornél, Török István, Zilahy Gusztáv, Winkler Lajos III. éves, Huszerl Samu, Imrik Gusztáv, Kenéz Sándor, Salacz Aladár II. éves, Bartos Adorján, Beöthy Lajos, Serly Jenő, Vattay Albert I. éves joghallgatók.

Az egylet alaptőkéje ebben az évben is jelentékenyen, névszerint 9370 forint 59 krajczárról 9470 frt 59 krajczárra emelkedett. Dobosfy Alajos kir. táblai bírő 4 frtot, Rádl Ödön ügyvéd 4 frtot, az idejében tiszta jövedelme pedig 50 frtot juttatott az alaptőkének; a múlt évi pénztári maradvány 1 frt 63 kr volt.

Segélyezésben részesült 22 joghallgató. Segélyezésre fordított összesen 375 frt.

### 2. Önképző- és Olvasó-egylet.

Elnök: Baróthy Pál IV. éves joghallgató.  
 Alelnök: Schütz Gyula IV. éves joghallgató.  
 Főjegyző: Zilahy Gusztáv III. éves joghallgató.  
 Pénztáros: Kenéz Sándor II. éves joghallgató.  
 Ellenőr: Istvánffy István II. éves joghallgató.  
 Könyvtáros: Imrik Gusztáv II. éves joghallgató.  
 Aljegyzők: Bozoky Géza I. éves joghallgató.  
                   Jacobi Andor I. éves joghallgató.  
                   Olasz Zoltán I. éves joghallgató.

#### *Bizottmányi tagok:*

Czeglédy István, Handl József, Salacz Ferencz, Zana János IV. éves, Beliczay Kornél, Buday Antal, Hraball Ottó, Szkle-nyár Győző III. éves, Jaczkovics János, Nagy Zoltán, Lessner



Richard, Tóth Ferencz II. éves, Döry István, Dipold Károly, Ertsey Péter és Szathmáry Mihály I. éves joghallgatók.

Az egyesület tagjainak száma 110 volt; a körbe járt 16 napi, heti és szaklap. ezek között díjtalanul: a Budapesti Hírlap, Magyar Ujság, Szabadság, Nagyváradi, Jogi Értesítő.

A lefolyt évben hazafias ünnepélyeket rendezett 1893. évi október 6-án, november 1-én, 1894. márczius 15-én.

1893. decz. 17- és 18-án ünnepélyt rendezett az igazgató 25. évi tanári jubileuma alkalmából, melynek lefolyása a 31. s k. I. részletesen van leírva.

1893. évi decz. 20-án küldöttségileg vett részt Sántha Barna elhunyt pályatársa temetésén Nagy-Szalontán és koszorút helyezett ravatalára.

1894. évi ápril 1-én 12 tagu küldöttséggel képviseltette magát hazánk nagy fia Kossuth Lajos, úgy is mint az egyesület t. tagja temetésén és koszorút helyezett ugyanannak ravatalára.

Végül említendő, hogy 1894. évi márczius 17- és 18-án résztvett az egyesület a Kolozsvárt tartott országos diák-congressuson, melyen öt tagu küldöttséggel képviseltette magát. Összesen 10 bizottmányi és 7 közgyűlés tartatott; a m. évi október 3-iki közgyűlésen az egyesület dr. Sipos Árpád ny. r. tanárt egyhangú lelkesedéssel tanárelnökévé választotta.

Az egyesület jelenlegi vagyona a takarékpénztárban gyömölcszőzleg elhelyezett 1057 frt 85 kr.

## VII. A TANÁROK ÉS AZ ÁLTALOK ELŐADOTT TANTÁRGYAK ÁTNÉZETE.

A tanárok neve	Tanító hivatali minőség	Tanszakma	Előad. nyelv		Észrevétel	
			I.	II. félév		
Dr. Buzsáky Alajos	kir. tanácsos. igazgató, ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár	Római jog	magyar	10	10	Tanári évelnek száma: 26. (Azelőtt 1 1/4 évig a m. k. helytartóságnál és a közokt. m. k. ministeriumnál szolgált)

A tanárok neve	Tanító hivatal minőség	Tanszakma	Előad. nyelvi		Heti órák száma		Észrevétel
			I.	II.	I.	II.	
			félév				
Dr. Sipos Árpád	ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár, hit-es köz- és válló ügyvéd	Magy. magánj. Bányajog. Osztrák magánjog.	11	10			Tanári éveinek száma 24½.
Dr. Molnár Imre	ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár	Nemzetgazdaszat. Pénzügytan. M. pénzügyi törvények. Tételes nemzetközi jog.	11	9			Tanári éveinek száma: 25. (Három évig segéd-tanár volt.)
Dr. Persz Adolf	ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár. h. ügyvéd	M. alkotm. és jogt. Európai jogt. Egyházi jog.	12	8			Tanári éveinek száma: 19.
Dr. Nagy Ernő	ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár	Politika. Encyclopaedia. Magyar közjog. A XIX. század tört.	12	8			Tanári éveinek száma: 14.
Dr. Il-ványi Gyula	ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár	Jogbölcészlet. Büntetőjog.	11	9			Tanári éveinek száma: 9.
Dr. Szolcsányi Hugó	ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár	M. közigazgatási jog. Statistika. Művelődéstört.	11	11			Tanári éveinek száma: 20.

A tanárok neve	Tanító hivatali minőség	Tanszakma	Előad. nyelv		Heti órák száma		Észrevétel
			I.	II.	I.	II.	
Dr. Magyar Gyéza	ny. rk. tanár	Törvénykezési eljárás, keresk. és váltó jog			11	9	Itteni tanár 2 év óta. (Azelőtt 2 évig Kecskeméten jogtanár volt)
Dr. Nemes Imre	képesített egyetemi magán-, fő-reáltanodai ny. r., akad. magántanár	Bölcsészet.	r	r	4	—	Itten töltött tanári éveinek száma: 20.
Dr. Horváyi Ferencz	orvostudor, városi tisztli fő- és egyházmegyei orvos, akad. magántanár	Törvényszéki orvostan Közegészségtan	r	r	2	2	Tanári éveinek száma: 14½.
Dr. Károly Irén	képesített főgymn. ny. r. tanár, akad. magántanár	Államszámviteltan			—	2	Itteni mtanár 3½ év óta.

## VIII. AKADÉMIAI HALLGATÓK.

### 1. Beigatott ny. hallgatók.

N é v	Tan- félév	N é v	Tan- félév
I. évesek.			
<i>a) rendes hallgatók:</i>			
Algay Vilmos	1 2	Beöthy Lajos	1 2
Bartos Adorján	1 2	Bodó József	1 2
		Bozóky Géza	1 2
		Czeglédy István	1 2

N é v	Tan- félév	N é v	Tan- félév
Dekanicz István	1 2	Markbreit Jenő	1 2
Dipold Károly	1 2	Márton István	— —
*Dogariu György	1 2	Steisz Alajos	1 —
10*Dóri István	1 2	Vattay Gábor	1 2
*Drimba György	1 2	50Weisz Bernát	1 2
Ertsey Péter	1 2		
Földessy Gyula	1 —		
Gaita János	1 2		
15Gyenge Béla	1 2	II. évesek.	
Horváth Endre	1 2	Benkő Sándor	1 2
Jacobi Andor	1 2	Dobosi Endre	1 2
Jeney Géza	1 —	Des Echerolles-Kr. Sándor	1 2
Kalmár Lajos	1 2	Engel Vilmos	1 2
20Kiesin Remus	1 2	5*Fildán Emil	1 2
Kirillovics Pál	1 2	Grosz Rezső	1 2
Kohn Dávid k.	— —	Hermann Aladár	1 2
Kőrössy Endre	1 2	Huszerl Samu	1 2
Küchler Ferencz k.	— —	*Imrik Gusztáv	1 2
25Labos János	1 2	10Istvánffy István	1 2
Markovics Vincze	1 2	Jaczkovics János	1 2
Masika Miklós	1 2	Kabos Béla k.	— —
Miháli Salvator	1 2	Kaminszky János	1 2
Nagy Zoltán	1 2	Kenéz Sándor	1 2
30Nistor Julián	— —	15Klobusitzky László	1 2
Olasz Zoltán	1 2	Knapp Sándor	1 2
Petruetz Aurel	1 2	Lessner Richárd	1 2
Rácz Gyula k.	— —	Miron Jusztin	1 2
Róth Ernő	1 2	Misley Gyula	— 2
35Rozvány István	1 2	20*Misley Kálmán	1 2
Serly Jenő	1 2	Nagy Zoltán	1 2
*Sipos Gyula	1 2	Papp Károly k.	— —
Szathmáry Mihály	1 2	Prohaszka József	— —
Tanay Gusztáv	1 2	Róz Jenő	1 2
40*Tátray Kálmán	1 2	25Salacz Aladár	1 2
Tóth Béla	1 2	Sebestyén Ödön	1 2
Vattay Albert	1 2	Szántó(Schäfer)Sám.	1 2
Vimmer Imre	1 2	Tóth Ferencz	1 2
		Turcsányi Ferencz	1 2
<i>b) rendkívüli hallgatók:</i>		30Tury Endre	1 2
Hant György	1 —	Vajnovsaky Vincze	1 2
45Kolb Árpád	1 2	Vandlik Virgil	1 2
		Vasadi János	1 2

N é v	Tan- félév	N é v	Tan- félév
Weinmann Viktor	1 2	Török István	1 2
35Zajka János	1 2	*Wawrek Kálmán	1 2
		Winkler Lajos	1 2
III. évesek.		Zilahy Gusztáv	1 2
Bekker István	1 2		
Beliczay Kornél	1 2	IV. évesek.	
Dr. Brán Felicián	1 2		
*Buday Antal	1 2	Ardeleán Jusztin v.	1 —
5Cziffra Kálmán k.	— —	Balogh Elemér v.	1 —
Daraban Endre	1 2	Baróthy Pál	1 2
Erdélyi Endre	1 2	Beóthy Dávid v.	1 —
*Gropsián Mihály k.	— —	5Czeglédy István	1 2
*Gubicza Ádám	1 2	Gál Lajos	1 —
10*Gyöngyössi István	1 2	Handl József	1 2
Hraball Ottó	1 2	Jankovich Tihamér	1 2
**Ille Andor	1 2	Kiss László v.	1 —
Kertész Mór	1 2	10**Lázár Aurel	— —
Klie Antal	1 2	*Losonczy Géza v.	1 —
15*Kocsán János	1 2	*Márosi Endre v.	1 —
Lestyán Ödön	— —	Örley György v.	1 —
Novák Kornél	1 2	Poynár Sándor	1 —
Ormós Imre	1 2	15Salacz Ferencz	1 2
Orosz Mihály	— 2	Schmidt József v.	1 —
20*Papp Károly	1 2	Schütz Gyula	1 —
*Poynár Özséb	1 2	Solymosán Illés v.	1 —
*Rácz János	1 2	Tury Kálmán v.	1 —
Sinkay Traján	1 2	20Valeán Aurel v.	1 —
*Szabó Ákos	1 2	Vucskics László v.	1 —
25*Szklenyár Győző	1 2	Zana János	1 2

Összesen: 136.

**Jegyzetek:**  
 A \*gal jelöltek ösztöndíjasok.  
 A k-val jelöltek katonák.  
 A v-vel jelöltek a 7. félév végén végbizonyítványt nyertek.  
 A kiknek neve mellett félév nincs kitéve, azok elmaradtak.

## 2. Vizsgálati engedélyt nyertek:

az I. alapvizsgálatra:

Beke Kálmán m. kir. bányahatósági fogalmazó-gyakornok  
 Zalathnán.

- Habermann Samu, kir. adótitzt Verseczen.  
 Istvánffy István rk. joghallgató.  
 Lessner Rudolf bécsi egyetemi joghallgató.  
 5 Török Károly kir. tszéki irnok Aradon.  
 Vojnovich Péter városi aljegyző Verseczen.  
 Vueskits Miklós m. kir. fővámhivatali főtiszt Budapesten.

*A II. alapvizsgálatra:*

Bondris Tivadar, kir. jbirósági irnok Szász-Régenben.

*A jogtudományi államvizsgálatra:*

- Begov Árpád kir. tszéki joggyakornok Temesvártt.  
 10 Bondris Tivadar, kir. jbirósági irnok Szász-Régenben.  
 Dávid Samu, kir. jbirósági gyakornok Tenkén.  
 Harsányi Gyula, budapesti t. egyetemi végzett joghallgató.  
 Kontz Domokos, k. telekkönyvvezető Körösbányán.  
 Nagy Zoltán, budapesti t. egyetemi végzett joghallgató.  
 15 Pásztélyi Kovács Sándor, budapesti t. egyetemi végzett joghallgató.  
 Racsov Lehel, kir. tszéki joggyakornok Temesvártt.  
 Tauszik Ferencz, kir. tszéki joggyakornok Pancsován.  
 Vay Zoltán, budapesti t. egyetemi végzett joghallgató.

*Az államtudományi államvizsgálatra:*

- Bondris Tivadar, kir. jb. irnok Szász-Régenben.  
 20 Kontz Domokos, kir. telekkönyvvezető Körösbányán.  
 Pásztélyi Kovács Sándor bpesti t. egyetemi végzett joghallgató.

*Az államszámviteltanra beiratkozottak:*

Földessy Márton, telekkönyvi irattárnok.  
 Kállay Salamon telekkönyvi iktató, irattárnok.  
 Ponorán Lukács kir. tszéki irodaigazgató.

Az intézetet általában látogatók száma 160 volt. A beigatott nyilvános joghallgatók számánál a múlt évihez képest gyarapodás 19, a viz-gaengedélyt nyert egyének számánál gyarapodás 10, az államszámviteltant hallgató tisztviselőknél apadás 1, általános gyarapodás 28.

A nyilvános joghallgatók között származás szerint volt: Alsó-Fehér megyei 1, Arad megyei 8, Bács megyei 1, Békés megyei 15, Bereg megyei 1, Bihar megyei 64, Csanád megyei 2, Congrád megyei 2, Gömör megyei 1, Háromszék megyei 1,

Hajdu megyei 1, Jász-N.-Kün-Szolnok megyei 7, Komárom megyei 1, Krassó-Szörény megyei 3, Pest-Pilis-Solt megyei 1, Sopron megyei 2, Szabolcs megyei 1, Szathmár megyei 13, Szerém megyei 1, Szilágymegyei 2, Temes megyei 2, Torontál megyei 1, Trencsén megyei 1, Ugocsa megyei 1, Zala megyei 2, istryai (Ausztria) 1, összesen 136.

## IX. A TANDIJ ALÓL EGÉSZEN S FÉLIG FELMENTETTEK KIMUTATÁSA.

Évfolyam		egészen	félíg	frt	kr
Az I. félévben	Az I. évfolyamban	1	4	66	—
	A II. évfolyamban	1	5	73	50
	A III. évfolyamban	2	5	103	50
	A IV. évfolyamban	1	1	36	—
	Összesen:	5	15	279	—
A II. félévben	Az I. évfolyamban	1	4	66	—
	A II. évfolyamban	1	5	77	—
	A III. évfolyamban	2	5	126	—
	A IV. évfolyamban	—	1	7	50
	Összesen:	4	15	276	50

Az egész évben tehát 39 joghallgatónak 555 frt 50 kr. tandij engedtetett el. Négy első, egy második, egy harmad és egy negyed évi tanfolyambeli joghallgató tandíjfizetés nélkül kimaradt, a beigtatott önkéntesek szintén nem fizettek tandíjt.

Az ösztöndíjak, segélyegyleti díjak, elengedett tandíjak s a beteg-segélyző alaphól utalványozott segélyek együttvéve 5880 frt 50 kr-ra rugtak.

## X. TANANYAG.

## 1. Kötelező tantárgyak:

Első félév	Első évfolyam	Bevezetés a jog- és államtudományokba, 2 óra. Római magánjog (institutiók), 8 óra. Magyar alkotmány és jogtörténet, 7 óra. Etika, 4 óra.
	Második évfolyam	Nemzetgazdaszat, 6 óra. Magyar magánjog, 5 óra. Jogbölcsezet, 6 óra. A XIX. század története, 4 óra.
	Harmadik évf. Jogtudományi tanfolyam	Peres és peren kívüli eljárás, 5 óra. Osztrák magánjog, 6 óra. Magyar kereskedelmi és váltójog, 6 óra. Büntetőjog, 5 óra.
	Negyedik évfolyam Államtud. tanfolyam	Alkotmányi és kormányzati politika, 5 óra. Magyar közigazgatási jog, 5 óra. Magyar pénzügyi jog, 5 óra. Egyházi jog, 7 óra.
Második félév	Első évfolyam	Római magánjog (pandekták), 8 óra. Európai jogtörténet, 5 óra. Művelődéstörténet, 4 óra.
	Második, évfolyam	Tételes nemzetközi jog, 3 óra. Pénzügytan, 4 óra. Magyar magánjog, 5 óra. Magyar közjog, 6 óra. Művelődéstörténet, 4 óra (az idén kivételesen).
	Harmadik évfolyam. Jogtudom. tanfolyam	Peres és peren kívüli eljárás, 5 óra. Magyar állam statisztikája, 5 óra. Büntetőjog, 5 óra.
	Negyedik évfolyam. Államtud. tanfolyam	Special collegiumok.

## 2. Speciálcollegiumok.

Az első félévben 6 tanár hirdetett hetenkinti 18 órában 9 speciálcollegiumot, melyekre 216 joghallgató iratkozott be,



a második félévben pedig 10 tanár hetenkinti 29 órában 14 speciálcollegiumot, melyeket 364 joghallgató látogatott; ugyanis számos joghallgató több speciálcollegiumot választott.

Az egyes collegiumokat a következő táblázat tünteti föl:

A tanár neve	Az előadás tárgya * Publicumok. † Kötelező collegiumok.	Hetenkinti óraszám	Hallgatók száma
<i>Az első félévben:</i>			
Bozóky	Római perjog . . . . .	1	50
„	*Gaius olvasása . . . . .	1	47
Hoványi Gy.	*Jogbölcsészet története . . . . .	1	27
Nagy	†A XIX. század története . . . . .	4	34
Szolcsányi	Bevezetés a statistikába . . . . .	2	2
„	Az 1890. évi népszámlálás . . . . .	2	2
„	A szegényügy igazgatása . . . . .	1	3
Hoványi F.	Közegészségtan . . . . .	2	16
Nemes	†Ethika . . . . .	4	45
<i>A második félévben:</i>			
Bozóky	Római örökjog . . . . .	2	40
Persz	Jogtörténeti repetitorium . . . . .	1	44
Nagy	*Közjogi gyakorlatok . . . . .	1	35
„	A politika irodalomtörténete . . . . .	2	5
Molnár	A műiparról . . . . .	2	6
Hoványi Gy.	*Jogbölcsészeti conversatorium . . . . .	1	29
„	Büntetőjogi gyakorlatok . . . . .	2	25
Sipos	Magyar bányajog . . . . .	2	14
„	Osztrák örökjog . . . . .	2	18
Szolcsányi	Európai államok statistikája . . . . .	2	4
„	Művelődéstörténet . . . . .	4	67
Magyary	Váltójogi praktikum . . . . .	4	26
Hoványi F.	Törvényszéki orvostan . . . . .	2	16
Károly I.	Államszámviteltan . . . . .	2	35

## XI. ÖSZTÖNDIJASOK.\*)

Ösztöndíjat a következő joghallgatók élveztek:

*Az I. évfolyamban:*

Dogariu György, Gozsdu-félélet . . . . .	200 frttal
Dóri István, Alapy-félélet . . . . .	210 >
Drimba György, Gozsdu-félélet . . . . .	200 >
Sipos Gyula, Fodor-félélet . . . . .	60 >
5 Tátray Kálmán, Jedlicska-Kondé-Szenczy-félélet . . . . .	30 >

*A II. évfolyamban:*

Fildán Emil, Gozsdu-félélet . . . . .	200 >
Imrik Gusztáv, Alapy-félélet . . . . .	210 >
Misley Kálmán, Gr. Wenckheim-félélet . . . . .	250 >

*A jogtudományi tanfolyamban:*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Buday Antal, Jedlicska-Kondé-Szenczy-félélet . . . . .	30 >
10 Gropsán Mihály, Gozsdu-félélet . . . . .	300 >
Gubicza Ádám, Alapy-félélet . . . . .	210 >
Gyöngyössy István . . . . .	210 >
Ille Andor, Faur-félélet . . . . .	120 >
>    >    Gozsdu-félélet . . . . .	180 >
15 Kocsán-János, Jedlicska-Kondé-Szenczy-félélet . . . . .	30 >
Papp Károly, Jövedéki birság-félélet . . . . .	200 >
Poynár Özséh, Gozsdu-félélet . . . . .	500 >
Rácz János, Birta-félélet . . . . .	200 >
Szabó Ákos, Jedlicska-Kondé-Szenczy-félélet . . . . .	30 >
20 Szklenyár Győző, (***) Jedlicska-Kondé-Szenczy-f. . . . .	15 >
Wawrek Kálmán, Alapy-félélet . . . . .	210 >

*Az államtudományi tanfolyamban:*

Losonczy Géza, Alapy-félélet . . . . .	210 >
Marosi Endre,**) Jedlicska-Kondé-Szenczy-félélet . . . . .	15 >

---

\*) Ebben a kimutatásban a jogszigorló és önkéntes ösztöndíjasok is benfoglaltatnak.

\*\*) Csak az I. félévben.

\*\*\*) Csak a II. félévben.

## Végzett joghallgatók:

Faur János, Gozsdu-félét . . . . .	250 frttal
Poynár Sándor, Gozsdu-félét . . . . .	450 „
25 Miclea György, Gozsdu-félét . . . . .	250 „

## XII. VIZSGÁLATOK.

Az 1874. évi Szabályzat 52. §-a értelmében a joghallgatók előmenetelének figyelemmel kísérése szempontjából sűrűen tartottak colloquiumok nemcsak a kötelező, hanem egynémely speciálcollegiumokból is, az összes colloquiumok száma 971 volt.

A jelen 1893/94. tanév folyama alatt letett alap- és államvizsgálatok eredménye pedig a következő:

1893. évi szeptember 1-től 1894. jun. végéig\*)

Letette az	Nyilvános rendes joghallgató	Ministeri engedély folytán	Külfüggésrel	Egyhanglag v. szótöbbséggel	Nem	Felfüggesztett	Összesen
			képesítettett				
Első alapvizsgálatot	44	2	4	34	3	5	46
Második alapvizsgálatot	33	1	2	26	3	3	34
Államtudom. államvizsg.	9	1	2	8	—	—	10
Jogtud. államvizsgálatot	19	1	1	12	2	5	20
Főösszeg:	105	5	9	80	8	13	110

A jogtanulók szorgalmának fokozása szempontjából a nm. vallás és közoktatásügyi m. kir. minister úr 1886. márczius

\*) Ezen táblás kimutatás az egész tanév alatt letett összes alap- és államvizsgálatok eredményét tünteti föl, melyben a múlt évekről elmaradt pót- és javítóvizsgálatok is befigyaltatnak, ellenben az 53 ik lapon lévő táblázatban csak az ideai joghallgatók vizsgálatai vannak feltüntetve.

19-én 46299/1885. sz. alatt kelt szabályrendeletével elrendelni méltóztatott, hogy azon jogtanulók nevei, kik az alap-, s illetőleg államvizsgálatokat kitüntetéssel teszik le, a Budapesti Közlöny s a közoktatás állapotáról évenként kiadatni szokott ministeri jelentésben leendő közzététel végett hivatalból felterjesztesenek, egyuttal felhatalmazván az intézeti igazgatókat, hogy belátásukhoz képest az illetőknek neveit más alkalmas módon is közzétehessek.

Az 1889. évi október hó 3-án 41398. sz. alatt kelt magas rendelet értelmében pedig azon joghallgatók nevei, kik jogi tanulmányaikat kitűnő sikerrel fejezték be és a tanári kar előtt mint jó magaviseletű, szorgalmas és komoly törekvésű ifjak ismereteseek, időközönként a m. kir. *igazságügyi* minister úrral is közöltessenek, mert ezekre az ifjakra a hivatali alkalmazásoknál különös figyelemmel lesz, hogy egyrészt lehető jó erők belépése az államszolgálatba biztosíttassék, másrészt hogy ez a jogi és politikai pályára készülő ifjuságnak buzdításul szolgáljon.

A helybeli kir. kath. jogakadémia hallgatói közül *kitüntetéssel* tették le:

1) Az első alapvizsgálatot: *Bozóky Géza, Jacobi Andor, Lessner Richárd, Petrucz Aurél*;

2) A második alapvizsgálatot: *Kencz Sándor, Lessner Richárd*;

3) A jogtudományi államvizsgálatot: *Marosi Endre*;

4) Az államtudományi államvizsgálatot: *Balogh Elemér, Komlósy József és Marosi Endre*.

A fentérintett felhatalmazásnál fogva a kitüntetéssel vizgázott joghallgatók nevei a helybeli lapokban is közöltettek.

---

### XIII. A JOGHALLGATÓK STATISZTIKAI ÁTNÉZETE.

Évfolyam		A kötelezett colle- giunok óraszáma	A tanulók száma		Anyanyelv szerint					Vallás szerint					A vizsg. eredm.			Tanpénz		Az ösztöndíjasok száma	Az ösztöndíjak ösz- szes mennyisége o. é. forintokban		
					magyar	román	német	szerb (horvát)	lengyel	római kath.	gör. kath.	gör. keleti	hely. hitv.	ágost. hitv.	mózes vallású	kiüntetéssel		vizsga nélkül	fizetők			mentesek	
																képesített	egyszerűen					nem	1/1
Első félév	Első évfolyam . . .	21	50	38	11	—	1	—	24	4	9	7	1	5	—	—	—	—	42	1	4	5	350
	Második évfolyam .	21	35	30	5	—	—	—	14	3	3	7	1	7	—	—	—	—	28	1	4	3	335
	Harmadik évfolyam .	22	29	22	7	—	—	—	16	4	5	2	1	1	—	—	—	—	18	4	5	12	1140
	Negyedik évfolyam .	22	22	17	5	—	—	—	10	2	4	4	—	2	—	—	—	—	18	1	1	2	120
Főösszeg:		86	136	107	28	—	1	—	64	13	21	20	3	15	—	—	—	—	106	7	14	22	1945
Második félév	Első évfolyam . . .	17	41	30	10	—	1	—	18	3	9	6	1	4	3	21	6	11	34	1	4	5	350
	Második évfolyam .	22	32	27	5	—	—	—	12	3	3	7	1	6	2	18	4	8	27	1	4	3	335
	Harmadik évfolyam .	15	26	20	6	—	—	—	14	4	4	2	1	1	—	—	—	26	16	4	5	13	1155
	Negyedik évfolyam .	—	6	6	—	—	—	—	4	—	1	1	—	—	2	4	—	—	5	1	—	1	105
Főösszeg:		54	105	83	21	—	1	—	48	10	17	16	3	11	7	43	10	45	82	7	13	22	1945

**Jegyzet.** Ebben a kimutatásban benfoglaltatnak a beiktatott önkéntesek is, ellenben az évközben kimaradt tanulók abból kihagyattak. Az önkéntesek, minthogy tanpénzt nem fizettek, a mentesek között szerepelnek.

## XIV. AKADEMAI KÖNYVTÁR.

A könyvtárt az idén is sűrűen használták, névszerint a jogtanári kar, valamint a helybeli premontrei főgymnasium és főreáltanoda tanári testületeinek tagjai, az akadémiai ifjuság és még igen számosan a helybeli értelmiséghez tartozó egyének közül, számszerint 169 egyén 605 művet használt.

A könyvtár állása az 1893. decz. végén volt 9445 kötet, 22974 frt 90 kr. értékben.

## XV. LEVÉLTÁRI SZEMLE.

A kar a lefolyt évben összesen 12 értekezletet tartott.

Az iktatókönyv szerint beérkezett 571 ügyszer.

Az érdekesb levéltári okmányok a következők:

Levélt. szám	Időgen. szám	Tárgy
189 <sup>2</sup> / <sub>3</sub> 459	jul. 10.	Az igazgató kezelése alatt álló alapokról készített 189 <sup>2</sup> / <sub>3</sub> évi számadás felülbírálás végett a min. számvevőséghez átküldetik.
460	30506. jul. 7.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister az 189 <sup>3</sup> / <sub>4</sub> tanév I. felére megállapított tanrendet helybenhagyja.
461	26934. jul. 7.	Ugyanaz az akadémiai épületen szükségessé vált helyreállítási munkálatokat 317 forint 11 kr erejéig engedélyezi s azoknak foganatosítását alkuegyezmény útján elrendeli.
482	jul. 12.	Igazgatói jelentés a tanári kar személyzetében beállott változásokról.
485	1508eln. jun. 29	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr rendelete az ezeréves országos kiállítás tárgyában.
489	30507.	Ugyanaz megerősíti az 189 <sup>3</sup> / <sub>4</sub> tanévre megalakított alap- és államvizsgálati bizottságokat és az államtudományi államvizsgálati bizottság tagjává dr.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
490	2505.	Székely István theologiai tanárt és akadémiai hitszónokot kinevezi. A nm. m. kir. igazságügyi minster úr megküldi a magyar perrendtartás előadói tervezetét, melyre vonatkozólag az akadémia szakszerű észrevételeinek közlését kívánja.
491	30509. jul. 14.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minster úr dr. Szolcsányi Hugó egri érseki joglyceumi ny. r. tanárt az itteni akademiához a statistika és magyar közigazgatási jog ny. r. tanárává kinevezi.
494	jul. 23.	A Bureau international de la paix megküldi az 1891. évi római congressus napirendjére kitűzve volt kérdések megfjtését.
501	20. jul. 21.	Az egri érseki joglyceum igazgatója megküldi az ottani joglyceumnál megürült statistikai és m. közigazgatás-jogi tanszék betöltésére vonatkozó pályázati hirdetést.
507	aug. 3.	Az amerikai közoktatásügyi iroda beküldi a jogi szakoktatásról szóló jelentését (Report on legal education) a könyvtár számára.
508	aug. 4.	Prágai egyetemi tanrend.
510	—	Dr. Frederik Jenő »Álláspontom és a divatos szervezeti lezármazástani, illetve a kiválási elmélet ellen irányzott egyes ellenvetéseim alapgondolatai« cz. dolgozatát megküldi a könyvtár számára.
511	28561. aug. 1.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minster úr tudatja, hogy ő császári és apostoli királyi Felseje f. é. jun. hó 17-én kelt legfelsőbb elhatározása alapján dr. Bozóky Alajos igazgatót a VI. fizetési osztály második fokozatába, dr. Magyary Géza ny. rk. tanárt pedig a VIII. fizetési osztály

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
515	33058. aug. 9.	harmadik fokozatába sorozta f. évi július 1-től számítva. Ugyanaz az igazgató újabb felterjesztése következtében az akadémiai épületen szükségessé vált tatarozási munkálatokat a biharmegyei államépítészeti hivatal által felvett egységárak szerint 394 frt 96 kr erejéig engedélyezi.
516	aug. 11.	Pozsonyi tanrend.
519	34358. aug. 3.	A nm. vallás- és közoktatásügyi minis- ter úr <i>szabályrendelete</i> , melynek ér- telmében a jövedéki birság alapból osztóndíjt élvező joghallgatók kimu- tatását ezentúl nem szükséges többé a nm. m. kir. pénzügyministerhez is felterjeszteni.
520	1738 eln. aug. 2.	Ugyanaz a közigazgatási és statisztikai évkönyv legközelebb megjelenendő kettős évfolyam beszerzését ajánlja. Megrendeltetett.
521	aug. 14.	Csernoviczi egyetem tanrendje.
522	—	Ugyanannak személyzete.
523	1793. aug. 8.	Főmagasságú dr. Schlauch Lőrincz bí- boros-püspök úr meghívja az igaz- gatót és a tanári kart az ő csász. és ap. kir. Felseje legmagasabb szü- letése napján augusztus hó 18-án a I. sz. székesegyházban tartandó Te Deum-ra.
524	26319. jul. 28.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr <i>szabályrendelete</i> az 1883. évi Szabályzat 6. §-ának magyará- zata tárgyában: ismétlő alapvizsgála- ton pótvizsgálatra utasított joghallga- tók a pótvizsgálat nem sikerülése esetén a teljes alapvizsgálat ismétlé- sére utasítandók.
530	26320. aug. 9.	Ugyanannak <i>szabályrendelete</i> , melynek értelmében az 1875. évi 3910. sz. a. kibocsátott szabályrendelet egyidejűleg történt hatályon kívül helyezése mel- lett a tanfolyam hallgatásának mellő-



Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
540	aug. 24.	zésével vizsgálatokra bocsátott jelöltek kivétel nélkül mindkét államvizsgálatot letenni kötelesek.
541	—	Lembergi tanrend. Dr. Szolcsányi Hugó ujonnan kinevezett ny. r. jogtanár minősítvényi táblázata felterjesztetik.
544	36736. aug. 7.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr dr. Hoványi Gyula ny. r. tanárt f. évi október 1-től az első ötödévi 100 frtnyi fizetési pótlék élvezetébe előlépteti.
546	aug. 27.	A kecskeméti ref. jogakademia évkönyve
547	—	Ugyanannak tanrendje.
548	aug. 29.	Egri évkönyv.
549	—	Egri tanrend.
550	—	Dr. Magyary Géza ny. rk. tanár kérényve egyetemi mtanári habilitációja iránt a budapesti m. k. t. egyetem jogkari dékánjához átküldetik.
551	aug. 30.	Felterjesztés dr. Szolcsányi Hugó ny. r. tanárnak a két államvizsgálati bizottság beltagjává leendő kineveztetése iránt.
555	aug. 31.	Az 1892 <sup>2</sup> / <sub>3</sub> évi tandijszámadás felülbírlás végett a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr számvevőségéhez átküldetik.
556	1894 évi jan. 26.	Hasonlóképen az 1893. évi irodai átalány számadás.
557	•	Hasonlóképen az 1893. évi ügyviteli és hetestartási átalányszámadás.
558	1894 évi jan. 30.	Hasonlóképen az 1893. évi könyvtári számadás.
189 <sup>3</sup> / <sub>4</sub>		
2	40646. aug. 30	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr dr. Nagy Ernő ny. r. tanárnak f. é. okt. 8-ig terjedő szabadságidőt enged utánpótlás kötelezettsége mellett.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
5	sept. 2.	Dékány Istv. kecskeméti jogtanár gyászlapja. A kar részvétirata.
6	3562. aug. 25.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr számvevősége az igazgató kezelése alatt álló alapokról készített 189 <sup>2</sup> / <sub>3</sub> évi számadást helyesnek találja.
9	sept. 4.	Pécsi tanrend.
20	41113 sept. 3.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr dr. Szolcsányi Hugó ny. r. tanárt a két államvizsgálati bizottság beltagjává kinevezi.
38	sept. 8.	Eperjesi tanrend.
39	—	Kolozsvári tanrend és Almanach.
40	41111 sept. 3.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr dr. Szolcsányi Hugó ny. r. tanár fizetését és lakpénzét f. évi sept. 1-től utalványozza.
41	6. sept. 3.	A kecskeméti jogakadémia pályázati hirdetése az ugyanott megürült politikai és m. közjogi tanszék betöltésére.
46	38543 aug. 20.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr <i>szabályrendelete</i> az elvesztett eredeti érettségi bizonyítványok helyett kiállított másodlatok nyilván tartása tárgyában.
51	sept. 14.	Ugyanaz jóváhagyja a Rimanóczy K. építész és Biró J. kőfaragóval az akadémiai épületen eszközleendő tatarozási munkálatok foganatósítása iránt kötött alkuegyezményt.
60	sept. 18.	A torontálmegyei községi és körjegyzői tanfolyam évkönyve.
68	1275. sept. 25.	A biharmegyei államépítészeti hivatal átteszi az akadémiai épületen foganatósított tatarozási munkálatok fölülvizsgálásáról felvett jegyzőkönyvet. Felterjesztetett.
73	1934. eln. aug. 28.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministerium <i>szabályrendelete</i> a magyar nyelvű keresztnévek használata tárgyában.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
75	sept. 30.	Debreczeni tanrend.
78	4494. sept.29.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr számvevősége az 1892 <sup>2</sup> / <sub>3</sub> évi tandíjszámadást helyesnek találta.
81	2176. sept.30.	Főmagasságú dr. Schlauch Lőrincz bíbornok-püspök meghívja az igazgatót, tanári kart és az akadémiai ifjúságot a f. é. október hó 4-én, mint ő cs. és apostoli kir. Felsége legmagasabb nevenapján tartandó Te Deum-ra.
84	1347. okt. 3.	A biharmegyei államépítészeti hivatal átteszi a Rimanóczy K. építész által 1891. évben teljesített helyreállítási munkálatokról megejtett utó fölülvizsgálati bizonylatot. Felterjesztett.
85	13736. okt. 6.	Sal Ferencz kir. tanácsos, polgármester úr tudatja, hogy a nm. vall. és közokt. minist. számvevősége a város által a jogakadémia segélyegylete javára tett 500 frtos alapítvány 1892. évi kamatainak felhasználásáról készített számadást helyesnek találta.
86	okt. 8.	Sárospataki tanrend.
95	okt. 10.	A tanári kar a Jedlicska-Kondé-Szenczy-féle ösztöndíjt a f. tanévre Tátray Kálmán I., Buday Antal, Kocsán János és Szabó Ákos III. és Márosi Endre IV. éves joghallgatóknak adományozza.
97	—	Az 1893 <sup>3</sup> / <sub>4</sub> tanévre beirt joghallgatók kimutatása felterjesztetik.
99	39. sept. 22.	A m. főrendiház irodaigazgatója megküldi az 1892—7 országgyűlésről eddig megjelent nyomtatványokat.
108	okt 19.	Biharmegye főjegyzője átteszi a gróf Tisza Lajos-féle ösztöndíj pályázatot.
109	14325. okt. 21.	Ugyanaz tudatja, hogy dr. Beöthy L. újonnan kinevezett főispán a f. hó 25-én tartandó rendkívüli közgyűlésen be fog iktattatni.
127	nov. 4.	A biharmegyei államépítészeti hivatal átteszi a Rimanóczy K. építész által

Levél. szám	Idegen szám	T á r g y
128	46263 okt. 24.	1892. évben eszközölt helyreállítási munkálatokról felvett utófölülvizsgálati jegyzőkönyvet. Felterjesztetett. A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr az 1893. évi javításokért Rimanóczy K. építésznek 109 forint 64 krt, Biró József kőfaragónak a lépcsők kijavításáért 275 frt 13 krt utalványoz.
132	49996 nov. 6.	Ugyanannak <i>szabályrendelete</i> az egyetemi magántanári képesítés körüli eljárás tárgyában.
134	4686 okt. 28.	A nm. m. kir. kereskedelemügyi minister úr megküldi ezen ministerium 1892. évi működéséről szóló jelentésének egy példányát a könyvtár számára.
135	nov. 6.	Dr. Szolcsányi Hugó ny. r. tanár kérése az egri érseki joglyceumnál szerzett igényeinek beszámítása iránt.
138	nov 7.	Felterjesztés az akadémiai épület telekkönyvezése iránt.
144	47875.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr kiutalja Rimanóczy K. 1891. évi biztosítékát.
147	nov. 11.	Az ösztöndíjas joghallgatók I. félévi rovatos kimutatása felterjesztetik.
149	nov. 13.	A bécsi cs. kir. tud. egyetem megküldi legújabb kiadványait.
180	53789.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr kiutalja Rimanóczy K. 1892. évi biztosítékát.
183	54825.	Ugyanaz leküldi a budapesti m. kir. t. egyetemnél megüresedett római jogi tanszék betöltésére vonatkozó pályázati hirdetményt.
187	3219. decz. 18.	A nm. m. kir. pénzügyi minister úr megküldi az egyenes adók reformja tárgyában készült emlékiratot a rávonatkozó adóstatistikával együtt a könyvtár számára.
188	decz. 21.	Prágai egyetemi tanrend.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
191	decz. 15.	Az eperjesi joglyceum tanári karának üdvözlő irata az igazgatóhoz 25 évi tanári jubileuma alkalmából.
192	—	A kecskeméti jogakademia hasonló üdvözlő irata.
193	—	A sárospataki, kassai, egri, pécsi, debreczeni jogakademiák, dr. Földes Béla, dr. Vécsey Tamás és dr. Zsögöd Benő budapesti egyetemi tanárok, dr. báró Roszner Ervin Hontmegye főispánjának hasonló üdvözlő táviratai és levelei ugyanezen alkalmából.
194	17399 decz. 24.	Nagyvárad város tanácsának üdvözlő átirata az igazgatóhoz ugyanezen alkalmából. Almanach 36. s k. l.
195	—	Ritókóok Zsigmond kir. táblai elnök üdvözlő levele.
196	—	Régi tanítványai táviratai és levelei ugyanezen alkalmából.
197	decz. 24.	Dr. Berzeviczy Albert vallás és közokt. min. államtitkár és Leövey Sándor min. tanácsos üdvözlő levelei.
199	53914. decz. 23.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr beszámítja dr. Szolesányi Hugó ny. r. tanárnak az egri érseki joglyceumnál töltött tanári éveit, ennek megfelelőleg részére f. é. sept. 1-től három ötödéves fizetési pótléket utalványoz, rangsorozatát pedig a nagyvárad kir. jogakademiához történt kineveztetése napjával állapítja meg.
206	1894. jan. 5.	A helybeli Szigligeti-Társaság megköszöni a díszteremnek ingyenes átengedését.
207	jan. 6.	Üdvözlő távirat Jókai Mór 50 éves irói jubileuma alkalmából.
218	jan. 12.	A második félévre megállapított tanrend megerősítés végett felterjesztetik.
219	—	Felterjesztés a vízvezeték tárgyában.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
221	$\frac{27156}{1893}$ jan. 5.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr a néhai Turesányi Vince itteni jogtanár által az akadémiai könyvtárnak hagyományozott könyvek után a hagyatéki terhekhez való hozzájáruláskép az akademiára kirótt 36 frt 97 krt, valamint Dobosi Endre és Fazekas Imre joghallgatók részére a leltárkészítés körüli segédkezésekért 30—30 frt jutalmat utalványoz.
223	254. jan. 16.	A közalapítványi kir. ügyigazgatóság átírata a jogakadémiai épület telekkönyvezése tárgyában.
224	jan. 19.	Pozsonyi tanrend.
234	2279 eln. dec. 17	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr <i>szabályrendelete</i> a pesti m. keresk. bank által kibocsátott 200, 1000, 2000 és 10000 koronáról szóló 4%-os záloglevelek és községi kötvényeknek biztosítékul elfogadhatása tárgyában
235	2641 eln. dec. 31	Ugyanannak <i>szabályrendelete</i> a hosszabb szövegű táviratoknak a szükséghez képest több táviratlap előoldalára írása és az egyes lapok szembetűnő módon való megszámozása tárgyában.
237	jan. 28.	Eperjesi tanrend.
238	—	Az eperjesi joglyceum dékánja, dr. Horváth Ödön »A párviadal kérdéséhez«, »A vallás mint a politikai jogok gyakorlásának alapfeltétele«, »Dolgozatók a vallásszabadság kérdéséről«, »A házasság felbonthatósága« és »Eszmék a vallásszabadságról« című műveit a könyvtárnak ajándékozta. A kar a szives adományt megköszöni.
239	—	Dr. Berkovits Ferencz helybeli ügyvéd úr a Busch-féle Archiv f. Theorie u. Praxis des allg. deutschen Handels-, See- u. Wechselrechts« folyóirat 14

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
240	jan. 29.	kötetét a könyvtárnak ajándékozta. A kar a szives adományt megköszöni. A helybeli premontrei főgymnasium igazgatója átküldi Cséplő Péter tanár úr lemondását a művelődéstörténet magántanárságáról. Felterjesztetett.
242	2631. jan. 26.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr a II. félévi tanrendet helybenhagyja.
243	1564. jan. 26.	Ugyanaz a magántanárok I. félévi jutalomdíját utalványozza, még pedig dr. Nemes Imrének az ethika előadásáért 44 frt 20 krt., dr. Hoványi Ferencznek a közegészségtan előadásáért 74 frt 35 krt.
248	febr. 5.	Egri tanrend.
249	624. febr. 3.	A nm. vall. és közokt. m. kir. minist. számvevősége az 1893. évi irodai általányról vezetett számadást helyesnek találta.
250	625. febr. 3.	Hasonlóképen az 1893. évi ügyviteli és hetestartási általány számadást.
252	febr. 6.	Felterjesztés a katonaságnál kisperült önkénytes joghallgatók absolutoriumainak kiállítására tárgyában.
253	febr. 7.	Pécsi tanrend.
255	4446.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr megengedi Czeglédy Sándor I. éves joghallgatónak, hogy a bécsi egyetemről a nagyváradi kir. jogakademiára átléphessen, de a magyar alkotmány és jogtörténet hallgatásának utánpótlása mellett.
256	febr. 8.	Mármarosszigeti tanrend.
258	681. febr. 7.	A nm. vall. és közokt. m. kir. minist. számvevősége az 1893. évi könyvtári számadást és a könyvtár gyarapodásáról készített pótleltárt helyesnek találta.
265	febr. 10.	Debreczeni tanrend.
269	febr. 12.	Kassai tanrend.
276	2606. eln.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
277	febr. 16.	minister úr megküldi a hazai közoktatás állapotáról szerkesztett XXII. jelentést a könyvtár számára.
278	—	Sárospataki tanrend.
289	7106.	Kecskeméti tanrend.
290	febr. 22.	A nm. vall. és közokt. m. kir. minist. úr megengedi, hogy Orosz Mihály III. é. joghallgató a második felévben a kolozsvári t. egyetemről az itteni jogakademiára átléphessen.
304	335. febr. 24.	Kolozsvári tanrend.
307	2460.	Az 1894. évi nemzetközi közegészségi és demografiai congressus szervező bizottsága felhívja az itteni jogakamiát, hogy magát a congressuson képviseltesse. A kar dr. Szolcsányi H. ny. r. tanárral képviselteti magát.
308	4447. febr. 19.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr 40 frt segélyt utalványoz Korn Lajos pedellusnak.
309	$\frac{2341}{1893}$ eln.	Ugyanaz helyesnek találja a néhai Turcsányi V. jogtanár hagyománya tárgyában utalványozott 96 frt 97 krról vezetett számadást. (221. sz.)
314	6245. febr. 27.	Ugyanannak <i>szabályrendelete</i> a hazai textil-ipar pártolása tárgyában.
321	9451. febr. 26.	Ugyanaz megengedi, hogy a f. tanév II. felétől kezdve dr. Szolcsányi Hugó ny. r. tanár külön jutalomdíjra való igény nélkül kötelező heti óraszámán belül a művelődéstörténetet is előadja.
327	márcz. 8.	Ugyanaz f. é. márczius 1-től számítva dr. Hoványi Gyula ny. r. tanárt a könyvtárnoki tisztben megerősítvén, részére a 210 frtnyi jutalomdíjat utalványozza.
331	374. eln. febr. 22.	A csernoviczi egyetem tanrendje. A nm. vall. és közokt. m. kir. miniser úr <i>szabályrendelete</i> a nagybecskereki h. érdekű vasut elsőbbségi részvényeinek 70% erejéig biztosítékul elfogadhatása tárgyában.



Levél- szám	Idegen szám	T á r g y
332	166 eln. febr. 4.	Ugyanannak <i>szabályrendelete</i> az egyesült fővárosi takarékpénztár 100, 500, 1000, 5000 frtról, 200, 1000, 2000 és 10000 koronáról szóló zálogleveleinek biztosítékul ellogadhatása tárgyában.
333	2632 márcz. 1.	Ugyanannak rendelete az akadémiai épületbe bevezetendő vízvezeték költségvetésének elkészítése tárgyában. Az igazgató a költségvetés elkészítésére a biharmegyei államépítészeti hivatalt kéri föl.
334	7189 márcz. 1.	Ugyanannak <i>szabályrendelete</i> a már kiszolgált vagy legalább besorozott önkényes joghallgatók részére kiállítandó absolutoriumok tárgyában; az évközben kisperáltak esetről esetre a vall. és közokt. miniszterhez kötelesek az absolutorium kiadhatása iránt folyamodni.
296	márcz. 16.	Jósika-szobor gyűjtő-iv. A kar 5 frtot szavazott meg erre a célra.
297	—	J. M. Chuch Mars-Hillről (Északamerika North Carolina államából) az akadémia múlt évi Almanachját kéri. Elküldetett.
299	márcz. 18.	Dr. Török József debreczeni akadémiai tanár gyászlapja. A kar részvétirata.
341	495 márcz. 24.	A nm. vall. és közokt. m. kir. minist. úr az 1893. évi országos törvények és rendeletek táráért 26 frt 80 kr beküldését rendeli; beküldetett.
342	734 márcz. 18.	Főmagasságú dr. Schlauch Lőrincz bíbornok-püspök meghívja az igazgatót s a tanári kart a husvétii feltámadási ünnepre.
343	márcz. 23.	Az ezredéves orsz. kiállítási bizottság körlevele a kiállításban leendő részvét tárgyában. Az igazgató tudatja, hogy az akadémia százados multjának leírásával, könyvtárában levő néhány ösnyomtatványával és 1874.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
345	489. eln. márcz. 10.	óta megjelent Almanachjaival fog részt venni. A nm. vall. és közokt. m. kir. minister úr rendelete az akadémia ipari szükségleteinek kimutatása tárgyában. Kimutatási minta leküldése kéretik.
346	13073 márc. 10	Ugyanaz meghagyja Losonczy Géza végzett joghallgatót Alapy-féle 210 frtos ösztöndija mint szigorlati ösztöndíj élvezetében az 189 <sup>3</sup> / <sub>4</sub> tanév II. és az 189 <sup>4</sup> / <sub>5</sub> tanév I. felében a szigorlati bizonyítványok bemutatásának kötelezettsége mellett.
348	12673 márc. 19	Ugyanaz pályázatot hirdet a kolozsvári t. egyetemnél megüresedett kereskedelmi és váltójogi tanszék betöltésére vonatkozó pályázati hirdetést.
349	márcz. 26.	Prágai tanrend.
350	2514 márc. 14.	Nagyvárad város rendőrkapitányának átírata az ifjusági egyletekre vonatkozó adatoknak közlése iránt. Közzöltek.
354	284. márcz. 27	A nagyvárad i. sz. káptalan tudatja, hogy Wawrek Kálmán III. é. joghallgatónak eddigi 150 frtos ösztöndija helyett egy ugyanilyen alapítványbeli 210 frtos ösztöndíjt adományozott.
365	ápril 7.	Dr. Magyary Géza ny. rk. tanár kérvénye a kolozsvári t. egyetemnél megüresedett kereskedelmi és váltójogi tanszékért.
374	ápril 17.	Pályázat a pozsonyi kir. jogakademián megüresedett m. közjogi és politikai tanszék betöltése iránt.
375	ápril 18.	Dr. Szilágyi Etele kolozsvári t. egyetemi tanár gyászlapja. A kar részvételirata nm. Szilágyi Dezső m. kir. igazságügyi minister úrhoz.
377	695. eln.	A nm. vall. és közokt. minist. úr szabályrendelete a torontálmegyei h. é. vasutak 100, 500, 1000 frtos elsőbb-

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
379	ápril 18.	ségi kötvényeinek biztosítékul elfogadhatása tárgyában. Ugyanaz leküldi a kimutatási mintákat az ipari és terményszükségletekről készített kimutatások tárgyában. Az 1893. és 1894. évi szükségletek kimutatása ilyen minták szerint összeállítva 2—2 példányban felterjesztett.
382	$\frac{61847}{1893}$ márc.31.	Ugyanannak rendelete az ezeréves országos kiállítás tárgyában.
383	ápril 20.	A nm. m. kir. igazságügyi minister úr válasza a kar részvétiratára. (375 sz.)
384	ápril 22.	Lembergii egyetemi tanrend.
387	11478. ápril 13.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr tudatja, hogy a sátoraljaújhelyi főgymnasiumnak a nyilvánosságot és az érettségi vizsgálatok megtartásának jogát az 189 $\frac{3}{4}$ , 189 $\frac{4}{5}$ és 189 $\frac{5}{6}$ tanévekre megadta.
388	17118. ápril 13.	Ugyanaz tudatja, hogy a nagykarolyi főgymnasiumnak VII. és VIII. osztályai részére a nyilvánosságot s azonfölül az érettségi vizsgálatok megtartásának jogát az 189 $\frac{3}{4}$ tanévre megadta.
391	18711. ápril 21.	Ugyanaz leküldi a kolozsvári t egyetemen megüresedett büntetőjogi tanszék betöltésére vonatkozó pályázati hirdetményt.
395	8895.	Ugyanaz tudatja, hogy ezentúl a munkácsi állami főgymnasiumban is foglalkoznak érettségi vizsgálatok tartatni.
397	máj. 3.	Átirat a biharmegyei államépítészeti hivatalhoz az akadémiai épületen szükséges helyreállítási munkálatok költségvetésének elkészítése iránt.
398	—	Ftdó Szabó Ferencz német-eleméri plébános úr m. évi könyvküldeményének folytatásául ismét 13 kötetet ajándékoz a könyvtárnak. A kar megköszöni.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
400	május 9.	Korn Lajos intézeti pedellus kérvénye állandó nyugalomba helyeztetése iránt.
402	731. eln.	A nm. vall. és közokt. m. kir. minist. úr rendelete a selejtes papir értékesítése tárgyában.
403	935. eln.	Ugyanaz az 1894. évi statisztikai kiadványok beszerzését elrendeli. Megrendeltek.
405	május 11.	Felterjesztés a pedellusi állás további fentartása iránt.
407	756. eln. máj. 11	Sal Ferencz kir. tanácsos polgármester átirata a választásra jogosult tanárok névjegyzékének átküldése iránt. Átküldetett.
408	május 14.	Nm. báró Vay Miklós gyászlapja.
409	1095. eln. máj. 11.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr <i>szabályrendelete</i> az aradmegyei tkpénztár által kibocsátott 4 $\frac{1}{2}$ %-os 100, 200, 1000, 5000 és 10000 koronáról szóló zálogleveleknek üzleti biztosítékul és bánatpénzül elfogadhatása tárgyában.
410	május 17.	Üdvözlő távirat dr. br. Roszner Ervin Máramarosmegye főispánjához ünnepestélyes beiktatása alkalmából.
411	351. máj. 17.	A jászóvári prépost visszaküldi a főgymnasium és jogakadémiai épület térrajzát azon megjegyzés mellett, hogy az e térrajzon f. g. h. betűkkel a tanulmányi alaphoz tartozóként jelzett kertet a nm. vall. és közokt. m. kir. minist. úr 1884. évi április 18-án 13701. sz. a. kelt rendeletével a prémontrei tanári kar használatában meghagyta. A térrajz aláírás végett a főmagasságú bibornok-püspök úrhoz felterjesztetik.
415	május 24.	A Szigligeti-Társaság megköszöni a díszterem átengedését a f. é. márczius 18-án tartott Szigligeti-Emlékünnepély alkalmából.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
416	—	A kolozsvári m. kir. Ferencz József t. egyetem is megküldi néhai dr. Szilágyi Etele gyászlapját. A kar részvételirata.
418	1030. máj. 22.	A nm. m. kir. pénzügyi minister úr megküldi »a központilag egyesült szövetkezetek egységes szervezéséről és az ezen szövetkezetekkel szemben alkalmazandó csőd eljárásról« készült tjavaslatot, valamint az e javaslat tárgyában tartott szaktanácskozmányról szóló jegyzőkönyveket a könyvtár számára.
422	23654 máj. 25.	Ugyanaz Korn Lajos pedellust f. évi jul. 1-től évi 500 frt fizetéssel állandó nyugalomba helyezi. Az igazgató a saját kérelmére nyugdíjazott Korn Lajos pedellust hosszú évi becsületes és lelkiismeretes szolgálatainak elismerése mellett a mondott naptól szolgálata alól felmenti.
423	23574 máj. 29.	Ugyanaz elrendeli, hogy a nyugdíjazott pedellus helyébe, jogakadémiai szolgáló állásra évi 350 frt fizetéssel és természetbeni lakással pályázat hirdetessék. A pályázat jun. 15-ére kihirdetetik.
424	555. eln.	Ugyanaz megküldi a bécsi cs. kir. tud. Akadémia legújabb kiadványait a könyvtár számára.
425	jun. 2.	Felterjesztés a magántanárok II. félévi jutalmódija tárgyában.
432	1248. eln. máj. 31.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr a Dárday-fele »Közigazgatási Törvénytár« beszerzését ajánlja. Beszereztetett.
433	jun. 6.	A Nagyvárad város által a segély-egylet javára tett 500 frtos alapítványnak 1893. évi kamata hováfordításáról készített számadás a polgármesterhez átküldetik.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
438	16714 máj. 11.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr a Westöstliche Rundschau cz. folyóirat beszerzését ajánlja. Beszereztetett.
439	1130. eln május 22.	Ugyanannak <i>szabályrendelete</i> a hivatalos levelek boritékának nagysága és minősége, valamint a küldemények súlya tárgyában. (Csak negyedréti esetleg kétréti, 22 cm. h., 13 cm. sz., 23 cm. h., 19 cm. sz., 35 cm. h., 15 cm. sz. boriték használható, az egy kgrammnál súlyosabb küldemények megfelelő csomagolásban szállító levél kíséretében adandók fel.)
440	31908 jun. 10.	A nm. m. kir. honvédelmi minister úr a jogakadémiai szolgálai állás betöltésére vonatkozó pályázatot f. évi jul. 6-ig meghosszabbítja.
444	1366. eln. jun. 13.	Nin. báró Eötvös Lőránd úr tudatja, hogy vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministerré kinevezetvén, a ministerium vezetését átvette. A kar üdvözlő felirata. Almanach 74. l.
451	27065. jun. 8.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr a magántanárok második félévi jutalombiját utalványozza, még pedig dr. Hoványi Ferencznek a törvényszéki orvostan előadásáért 100 frtot, dr. Károly Irénnek az államszámviteltan előadásáért 63 forint 65 kr tandíjosztalékán felül 36 forint 35 krt.
452	jun. 18.	Felméri Lajos kolozsvári egyetemi tanár gyászlapja A kar részvétirata az egyetem rectorához.
453	—	Az akadémiai épület helyiségeinek meszelési költségeiről készített költségvetés felterjesztetik.
459	8969. jun. 6.	A nm. vall. és közokt. minister úr tudatja, hogy a kereskedelemügyi min. úr az összes állami hatóságok által hivatalos czélokra használt papiros-

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
		nemek minőségének kötelező megvizsgálata czéljából egy országos papírvizsgáló állomás létesítését tervezi, miért is az itteni papírszükséglet mennyisége, minősége és szállítási feltételeiről részletes jelentést felterjesztetni rendel. Felterjesztetett.
462	jun. 23.	A kitüntetéssel vizsgázott joghallgatók nevei a nm. vall. és közokt. minist. úrhoz felterjesztetnek.
463	—	A nm. m. kir. igazságügyi minister úrhoz is.
464	—	Az 189 <sup>3</sup> / <sub>4</sub> tanévi tanulói létszámról, valamint a letett alap- és államvizsgálatokról szóló kimutatások a nm. vall. és közoktatásügyi m. kir. minister úrhoz és az országos statisztikai hivatalhoz felterjesztetnek.
465	—	A tanári kar búcsúfelirata gr. Csáky Albin volt vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úrhoz. Almanach 72. l.
466	jun. 24.	Az igazgató jegyzőkönyvi kivonat átküldése mellett elismerő köszönetét nyilvánítja Gedeon Ferencz ügyvéd urnak a birói, majd jogtudományi államvizsgálati bizottságban 30 éven át való buzgó és sikeres működéséért.
468	jun. 25.	Az 189 <sup>4</sup> / <sub>5</sub> tanév I. felére megállapított tanrend megerősítés végett felterjesztetik.
469	—	Az 189 <sup>4</sup> / <sub>5</sub> tanévre megalakított alap- és államvizsgálati bizottságok megerősítés végett bemutattnak.
472	1178. eln. máj. 31.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr <i>szabályrendelete</i> az ipari szükségletek beszerzése tárgyában.
473	jun. 28.	A vízvezeték bevezetésének költségvetése engedélyezés végett felterjesztetik.
474	jun. 30.	Az ösztöndíjas joghallgatók kimutatása felterjesztetik.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
475	jun. 30.	Az 189 <sup>3</sup> / <sub>4</sub> tanévi statisztikai főkimutatás felterjesztetik.
476	—	Jelentés az 189 <sup>3</sup> / <sub>4</sub> évi kulturális adományokról.
477	—	Az 189 <sup>3</sup> / <sub>4</sub> évi Almanach felterjesztetik és szétküldetik.
478	—	Záró jelentés az 189 <sup>3</sup> / <sub>4</sub> tanévről.
480	jul. 2.	Jelentés a tanári kar személyzetében az 189 <sup>3</sup> / <sub>4</sub> tanévben beállott változásokról.
481	jul. 3.	Az igazgató kezelése alatt álló alapítványok 189 <sup>3</sup> / <sub>4</sub> évi számadása felülbírállás végett a nm. vallás- és közoktatásügyi ministeri számvevőségéhez átküldetik.
484	—	Az 189 <sup>3</sup> / <sub>4</sub> évi tandíjszámadás is.
486	jun. 29.	Nm. gróf Csáky Albin úr válasza a kar búcsúfeliratára. Alm. 73. l.
488	29559. jun. 30.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr az akadémiai épületen eszközöndő tatarozási munkálatokat 122 frt 28 kr erejéig engedélyezi s azoknak foganatosítását alkuegyezmény útján elrendeli.
490	30827. jun. 30.	Ugyanaz az 189 <sup>4</sup> / <sub>6</sub> tanév I. felére megállapított tanrendet megerősíti.
494	1489. eln. jul. 5.	Ugyanaz Jókai Mór összes műveinek díszkiadásából egy példányt az akadémia könyvtárának ajándékozza. Az igazgató az adományt megköszöni.



## XVI. KÉT FELIRAT.

1894. évi jun. 23-án tartott évváró értekezletében a kar egyhangulag elhatározta, hogy a visszalépett *gr. Csáky Albin* vallás- és közoktatásügyi minister úr ő nagyméltóságához búcsúfeliratot intéz s hogy a jogakademiák fejlesztése körül szerzett érdemei elismerésül arczképét lefesteti a díszterem számára. Ugyanez alkalommal *br. Eötvös Lóránd* új vallás- és közoktatásügyi minister úr ő nagyméltóságához a kar üdvözlő feliratot intézett.

A búcsúfelirat szövege a következő:

Nagyméltóságú Gróf úr!

Kegyelmes Urunk!

Bármilyen hirtelen vált meg Nagyméltóságod a magyar közoktatásügyi tárczától, lehetetlen, hogy mi legmélyebb tisztelettel alulírottak még egyszer fel ne keressük Nagyméltóságodat, legalább a jelen búcsú sorainkkal.

Nem soroljuk fel azokat a számtalan érdemeket, melyeket Nagyméltóságod böles rendeleteivel és intézkedéseivel a hazai közművelődés körül szerzett s melyeket a részrehajlatlan Történetírás amúgy is a jövőre nézve megörökített, de nem hallgathatjuk el azt a bennünket oly közelről érintő s szívünket Nagyméltóságod iránt el nem muló hálával betöltő intézkedését, a melylyel a vidéki jogakademiák hivatását fölismerve, azokat abból a sanyarú helyzetből, a melyben egy épen nem kipróbált ellentétes nézetirányból folyólag csaknem másfél évtizeden át tengődniök kellett, egyszerre kiemelni és részökre egy szebb jövőt, a hazai értelmiség nevelése körül szerzett tagadhatatlan érdemeik méltó elismerését, alákötött erőiknek az indokolatlan korlátok alól leendő felszabadítását kilátásba helyezni és ezt a helyes reformot mindenekelőtt anyagi helyzetünk gyökeres javításával inauguralni kegyeskedett.

Ezt sohasem fogjuk elfelejteni, de azonfölül halaszthatatlanságunknak tartjuk, hogy a Nagyméltóságod iránt táplált hálánknak s a közoktatásügyi ministeri székből történt eltávo-

zása fölött érzett sajnálatunknak őszinte kifejezést adjunk amaz óhajunk kíséretében, vajha magyar közügyünk Nagyméltóságod hasznos szolgálatait ne legyen kénytelen sokáig nélkülözni.

Végül tiszteletteljesen esedezünk, hogy, valamint mindenkor megőrizni fogjuk drága emlékét, úgy jussunk eszébe mi is Nagyméltóságodnak, mint a kik nem akartunk hálátlanok lenni.

Kelt Nagyváradon, 1894. évi jun. 23-án tartott kari értekezletünkből.

Legmélyebb hódolattal maradván

(következnek az aláírások.)

Erre a következő válasz érkezett:

Dr. Bozók János kir. tanácsos és jogakadémiai igazgató

ő nagyságának

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nagyváradon.

Nagyságos Jogakadémiai Igazgató úr!

A politikai élet változandósága úgy hozza magával, hogy az állásától megváló kormányférfiú mindig még befejezetlen feladatokat is kénytelen hátra hagyni.

Velem is így történt több tekintetben: bár főfontosságú nagy kérdésekben a végleges elintézés vagy megoldás stádiumáig eljutni elég szerencsés valék, maradt szerintem jelentékeny feladat elég, a melyekre vonatkozólag csak az általános irányt és alapelveket volt módomban kijelölni.

A jogi akademiák és egyáltalán a jogi szakoktatás ügye is ezek közé tartoznak, mert szerintem a kötelező tudorság eltörlése iránt tett intézkedéseim csak kezdetét képezhetik azon rendezésnek, a mely a jogi akademiákba új életet önteni, azokat a felsőbb oktatás egészséges szerveivé tenni hivatott.

Örömmel látom engem megtisztelő szívélyes búcsúiratukból, hogy eszméim és törekvéseim Önöknél erős visszhangra találtak és viszont biztosíthatom Önöket arról, hogy a jogi akademiák érdekében általam kezdeményezettek és tervezettek az Önök munkálkodásának és ténykedésének kellő megbecsüléséből, kellő értékeléséből eredtek.

Tartsanak meg kérem jó emlékezetben, a mint hogy én mindig örömmel fogok visszagondolni együttműködésünk idejére.  
Hazaftui üdvözzettel

Szepes-Mindszent, 1894. június 29-én

*Gr. Csáky Albin s. k.*

Az üdvözlő felirat pedig ekkép hangzott:

Nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr!

Kegyelmes Urunk!

F. hó 13-án 1366. eln. sz. a. kelt körlevelével méltóztatt velünk tudatni, hogy Ő cs. és apostoli kir. Felsege Nagyméltóságodat vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministerré kinevezni kegyeskedett s hogy Nagyméltóságod a ministerium vezetését ugyanazon napon átvette.

Ha gr. Csáky Albin úr ő nagyméltóságának oly hirtelen kilépése a magyar kabinetből a legnagyobb sajnálkozásunkat kelté föl, úgy másrésről kétszeres örömmel fogadtuk azt a hírt, hogy az oly fontos kultuszministeri tárczat épen Nagyméltóságod vette át, kinek a tanári pályán szerzett érdemei ország-szerte ismeretesek s a ki legjobban érzi és tudja, hogy mire van szüksége hazánknak, hogy a közművelődés terén minél jobban előrehaladjon. Eszünkbe jutott, hogy Nagyméltóságodnak boldog emlékeztű és hazánk történetében halhatatlan nevű édes atyja, mint kultuszminister a legiobb indulattal viseltetett a jogakademiák iránt, melyeket, mivel azok hazai specialis viszonyaink között a kisebb vidéki egyetemeket pótolják, mindenkép fejleszteni és megerősíteni szándékozott.

Meg vagyunk győződve, hogy Nagyméltóságod bölcs kormánya is ezen iránynak lesz folytatása, és hogy úgy a néhai b. Eötvös József által kezdeményezett, mint a közvetlen elődje gr. Csáky Albin úr által a megvalósulás stadiumába előre vitt ügyünk, mely egyszersmind a legfontosabb hazai közügyeknek egyike, Nagyméltóságodban ép oly jóakarató, mint igazságos Párfogót nyert, a kit ebbeli nemes törekvéseiben szerény tehetőségünkhöz képest támogatni, a kinek intencióit eltalálni és megvalósítani és ezzel hazánk közművelődését, anyagi és szellemi felvirágzását előmozdítani legszentebb kötelességünknek tartjuk.

Ugyanazért üdvözzöljük Nagyméltóságodat s forrón óhajtjuk, hogy bölcs kormánya a hazai közoktatásügyet nemzetünk szükségleteihez képest folytonosan továbbfejleszse és mindenképen megszilárdítsa s hogy a Mindenható ehhez a nagy mun-

kához Nagyméltóságodnak lankadatlan erőt, egészséget és kitar-  
tást adjon!

Magunkat hathatós kegyeibe ajánlva, maradtunk

Nagyváradon, 1894. jun. 23-án

Nagyméltóságodnak

mély hódolattal

alázatos szolgálói:

(következnek az aláírások.)

### Figyelmeztetés.

A beíratások és beiratások az 1894<sup>1/5</sup> tanévre folyó évi  
september 1—8-ig bezárólag eszközöltnének, ezen napon túl a  
fölvétel csak külön engedély alapján történhetik.

A pót- és ismétlő alapvizsgálatok f. évi sept. 9-től 14-ig  
tartatnak.

A „Veni Sancte” sept. 15-én lesz, a nyilvános előadások  
sept. 16-án kezdetnek meg.

Kelt Nagyváradon, 1894. július 1-én.

*Az igazgatóság.*

## T a r t a l o m.

	Lap.
I. Történelmi visszatekintés . . . . .	3
II. A jogtanári kar személyzete . . . . .	4
III. Vizsgálati bizottságok . . . . .	6
IV. Az 1893/94 tanév története . . . . .	7
V. A tanárok irodalmi működése . . . . .	38
VI. Ifjúsági egyletek . . . . .	40
VII. A tanárok és az általuk előadott tantárgyak átnézete . . . . .	41
VIII. Akadémiai hallgatók . . . . .	44
IX. A tandíj alól egészen és félig felmentettek kimutatása . . . . .	47
X. Tananyag . . . . .	48
XI. Ösztöndíjasok . . . . .	50
XII. Vizsgálatok . . . . .	51
XIII. A joghallgatók statisztikai átnézete . . . . .	53
XIV. Akadémiai könyvtár . . . . .	54
XV. Levéltári szemle . . . . .	54
XVI. Két felirat . . . . .	72

---